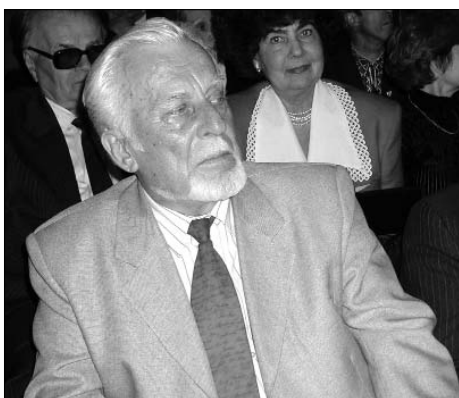

Врятуймо мову — мова врятує нас!

Борімося!

Такий скарб, як мова, — найдорожчий атрибут держави. І коли її в нас відбирають, то хочуть державу ослабити, а потім

зруйнувати. І все ж я оптиміст. Таких замахів на українців і Україну було безліч (не перелічуватиму тут їх усі, кожен освічений наш громадянин про те знає). Згадаю лиш масові депортації українців у Сибір, переміщення народу з чужинцями... Все це не знищило українського народу й української мови. Ми живемо і проносимо через століття нашу мову, нашу літературу, нашу культуру.

Ми — письменники, маємо обов'язок стояти в обороні України, берегти нашу мову і національну свідомість. Пережили страшні часи, переживемо і ці. Але — не спімо.

Борімося!

Роман ІВАНІЧУК,
лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка, Герой України

Патріарх Київський і всієї Руси-України ФІЛАРЕТ,
Предстоятель Української Православної Церкви Київського Патріархату

Українська Православна Церква Київського Патріархату не підтримує введення другої чи регіональної державної мови. На нашу думку, для цього немає жодної потреби, бо дві або більше державних мов є в федеративних країнах, а Україна не є такою.

Господь кожному народу дав свою мову. І ми, українці, як народ, теж маємо свою мову — багату, прекрасну й милозвучну. Без мови немає нації. Тому цей дар Божий треба не тільки цінувати, а й зберігати та примножувати. Це — завдання кожного українця і кожного громадянина України.

Як Церква, Київський Патріархат завжди робив і робить усе для того, щоб підтримати українську мову, звершуючи нею богослужіння, навчання, проповідь, видаючи богословську та церковну літературу.

У нашій історії не раз поневолення супроводжувалося викориненням української мови, боротьбою з нею. Так було і в XIX, і в XX століттях. Тому після тривалого часу офіційних і неофіційних заборон, українська мова для свого розвитку все ще потребує особливої підтримки. І цю підтримку їй також забезпечує статус єдиної державної мови.

Єдина державна мова, мова Тараса Шевченка й Лесі Українки, створює єдиний культурний, суспільний простір, єднає народ. Про це члени Всеукраїнської Ради Церков говорили ще 2006 року у спеціальному зверненні, закликаючи не робити мовне питання приводом для розділення суспільства. Ми, представники основних традиційних конфесій, ще тоді закликали не використовувати це питання у політичній боротьбі. На жаль, до наших слів не дослухалися.

З історії відомо, що духовне поневолення нашого народу завжди відбувалося через освіту та культуру і через Церкву. Пам'ятаючи про це, маємо зробити все, від нас залежне, щоб не повторилися гіркі сторінки українського минулого.

реч усім нашим, ухвалювати погоджене своє, вивертатися з найбезглуздіших ситуацій, навіть якщо на чорне доводиться казати біле. Найсумніше: приклад політичного сибаритства й подвійної моралі демонструє Президент!

Кажучи так, не дивуюся, що парламент нечистої моралі засвітив перше зелене світло закону про двомовність. Його, правда, сховали у трохи інше визначення, але це вивіска для тих, хто не вміє мислити, а ще для можливих маніпуляцій цинічно перетлумачувати, перекикувати, випускати димові завіси. Зрозуміло одне: ганебний закон "колесніченка-ківалова" прокладає тунелі, куди безборонно заходитиме мова чужої держави й витіснятиме українську звідусіль. Для мене, як і для більшості українців, автори закону — нікчемні людиці "п'ятої колонії", їхніх імен навіть не хочеться згадувати. Загроза не від них. Загроза від парламенту, що зазіхає на Незалежність і Державність України.

Іван МАРЧУК,
народний художник України,
лауреат Національної премії України ім. Тараса Шевченка

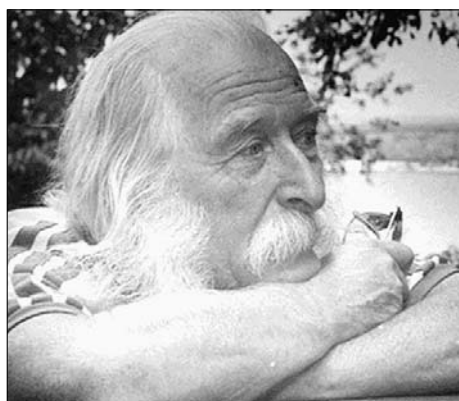
му статус депутата Верховної Ради України), щоб нищити все українське. Не пояснюватимемо читачеві, що таке мова в житті та в історичній долі нації — розумні це знають. Тільки індивіди з планети Регіонів прикидаються, що вони не знають, не розуміють і не хочуть розуміти, бо "какаяразница..."

Тож можемо привітати Президента України — Віктора Януковича. Він не тільки обіцяв особливий статус російській мові, а й вимагав створення в Україні життя в небезпеці.

Перший крок до цього вже зроблено. Обіцянку виконано.

Відповідь — за нами. Ми, народ, — господарі в своїй хаті і в своїм краю, і буде так, як забажає народ.

Богдан БЕНЮК,
народний артист України, лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка

Загроза-парламент

Наш парламент останнього скликання деградує на очах світової спільноти, яку, схоже, не помічає і знати не хоче, бо функціонує у сесійній залі винятково за помахом "семафора Чететова". І ухвалює чететовські закони, й одразу ж заганяє їх у ряди таких, без яких можна обійтися, й пришиває обірвані гудзики до наступного мордобою. За двадцять років Незалежності такого парламенту Україна ще не мала! Зграя кнопкодавів і силомірів сліпо злютованих однією метою — діяти всупе-

Буде тільки так!

Важко повірити в те, що ухвалення цього антиукраїнського законопроекту продиктоване легковажністю та політичною безвідповідальністю членів нашого горе-парламенту. Вбачаю в цьому виразно усвідомлену і послідовно антиукраїнську діяльність на користь сусідньої держави.

Це ж якими ненависниками всього українського треба бути (маючи при цьо-

“Врятуймо мову — мова врятує нас!” — ці слова видатного українського кіномитця Юрія ІЛЛЕНКА є серцем спецвипуску тижневика, який ми адресуємо всім небайдужим.

Редакція

ГОЛОВАМ ОБЛАСНИХ ОБ'ЄДНАНЬ ВУТ “ПРОСВІТА” ім. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ЧЛЕНАМ ГОЛОВНОЇ РАДИ

7 червня 2012 року відбулося позачергове засідання Центрального правління ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, де розглянуто нинішню мовну ситуацію в Україні, яка гранично загострилася у зв'язку з ухваленням 5 червня 2012 року Верховною Радою України у першому читанні антиконституційного законопроекту українофобів Колесніченка—Ківалова.

Усвідомлюючи свою відповідальність, Центральне правління ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка ухвалило:

1. Провести 15 червня 2012 року у Києві сесію Головної ради ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка.

2. Рекомендувати обласним об'єднанням:

1) самоорганізуватися на захист своїх конституційних прав;

2) організувати пікети місцевої влади з вимогою стати на захист української мови;

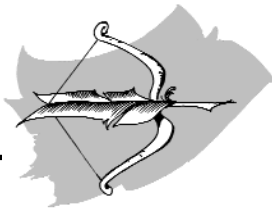
3) брати участь у акціях громадянської непокори, які проводитимуть національно-державницькі організації;

4) звертатись до Ради Європи щодо обмеження конституційних прав українців, уоплідження їх на своїй рідній землі.

Впевнені, що спільними зусиллями відіб'ємо чергову атаку проти української мови, наших національних прав і держави.

Про заходи інформуйте Секретаріат та “Слово Просвіти”.

Павло МОВЧАН,
голова Товариства,
народний депутат України

Петро АНТОНЕНКО

У вступному слові голова “Просвіти” народний депутат Павло МОВЧАН зазначив, що винесення на розгляд такого законопроекту — це частина геополітичної гри проти України, плану Росії з анексії нашої держави. Мовний сценарій може перейти у балканський сценарій розчленування держави. Так звана “регіоналізація” за мовним принципом може перерости у відокремлення регіонів. Росія взагалі-то хотіла б повернути під свою оруду всю Україну, але, як варіант, згодна й на її розшматування з намеренням до себе її більшої частини. Про такі плани, розроблені Кремлем, і говорить внесення цього мовного законопроекту, підготовка для нас на московських теренах низки інших законів, що різко звужують вживання єдиної державної мови в Україні — вони стосуються судочинства, освіти, інших сфер.

Що протиставити цим небезпечним сценаріям? На жаль, зазначив П. Мовчан, за весь період незалежності наша влада так і не спромоглася ухвалити нове мовне законодавство. Навіть у період помаранчевої влади, маючи більшість у парламенті, так і не ухвалили закон, підготовлений депутатами П. Мовчаном і В. Яворівським. Не було затверджено розробленої за активної участі “Просвіти” концепції розвитку й підтримки української мови. Мало сподівань і на нинішню об’єднану опозицію. В її програмових засадах майже не видно міцної національної складової. А невміння, попри обіцянки, не допустити ухвалення законопроекту Ківалова—Колесніченка навіть у першому читанні, довершує картину млявості наших опозиційних сил. Тому, зазначив голова ВУТ “Просвіта”, потрібно розгорнути якнайширший громадський рух в оборону мови, а відтак нашої державності. І дуже важливо заручитися підтримкою європейської спільноти, безпосередньо звернувшись до Ради Європи.

Голова НСПУ Віктор БАРАНОВ згадав свій недавній візит до Туреччини: “Ніщо не загрожує в Туреччині державній турецькій мові, але все одно влада країни приди-

Удар по основах державності

Із прес-конференції ВУТ «Просвіта» і Національної спілки письменників України

У столичній інформагенції RegioNews відбулася прес-конференція керівництва Всеукраїнського товариства “Просвіта” і Національної спілки письменників України з приводу голосування в парламенті одіозного мовного законопроекту Ківалова—Колесніченка.

Фото Петра Антоненка

ляє величезну увагу її підтримці й захисту. І от, за контрастом, я повертаюся з поїздки додому, в Україну, і потрапляю прямо у вир мовних пристрастей, зустрічаюся з цією спробою протягти той законопроект. І це пробна куля для нашого суспільства: влада спостерігає за нашою реакцією на такий ганебний випадок. Тому ми маємо зараз апелювати щодо захисту мови не так до цієї влади, як до суспільства, до народу”.

Секретар НСПУ Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ зазначив: “Коли влада вносила цей законопроект саме зараз, вона розраховувала на політичну, громадську втому в суспільстві, на те, що на порозі літо, що починається Євро—2012. Усе це, мовляв, пригупить протестні настрої суспільства. Але, на відміну від теж потужних протестів у вигляді

Податкового Майдану чи акцій чорнобильців, мова — нерв особливий. Тому реакція суспільства неминуча. Щодо Євро, то й тут влада явно прорахувалася. Адже на чемпіонат Європи в Україну прийдуть численні журналісти преси, радіо, телебачення. Їх цікавитимуть не лише футбольні баталії, а й що загалом відбувається в Україні, зокрема й у мовній сфері. Тому міжнародний резонанс неминучий. Влада цього не розуміє, бо діє за чужими сценаріями, провокуючи протистояння в суспільстві”.

“Всі мови гарні, я із задоволенням читав російську класику, але таке вульгарне нав’язування російської мови викликає у мене лише відразу, — сказав на прес-конференції професор, член Центрального правління ВУТ “Просвіта” Іван ЮЩУК.

— Небезпека цього закону в розпалюванні протистояння в суспільстві”.

Недолугі дії влади призводять до зростання напруги й навіть атмосфери ненависті, зазначив секретар НСПУ Сергій ПАНТЮК. І об’єктом цієї ненависті стає сама влада. Тому в суспільстві визрівають дуже активні форми протесту і боротьби проти такої антиукраїнської політики влади.

Шкода, що за 20 років Верховна Рада України так і не спромоглася ухвалити нове мовне законодавство, зазначила на прес-конференції секретар НСПУ, головний редактор “Слова Просвіти” Любов ГОЛОТА. А таке законодавство і загалом концепція мовної політики в державі неодноразово розроблялися і пропонувалися владі “Просвітою” і Спілкою письменників. В Україні немає державницької ідеології, натомість є антидержавницька, і перший її пункт — боротьба проти української мови. Наші політики, зокрема й опозиція, лише імітують боротьбу за мову, а Росія веде агресивну політику щодо України та інших країн. Чого варта озвучена в їхньому політикумі теза, що “Росія закінчується там, де закінчуються кордони російської мови”. У той же час політичним лицемірством є посилення творців законопроекту Ківалова—Колесніченка та їхніх покровителів у Росії на європейську мовну Хартію. Цей документ захищає міноритарні мови, тобто ті, що під загрозою зникнення, чого ніяк не скажеш про російську мову. Так само лицемірним є посилення на “турботу про мови національних меншин”. У Росії, яка, до речі, досі не підписала Хартію, якраз ці мови, як і самі національні меншини, постійно під загрозою асиміляції і зникнення. Росія, насаджуючи свою мову поза межами держави, робить погану послугу і для самої російської мови, яка поступово вироджується, і джерелом цієї мовної мішанини стає якраз Україна — через спроби “втиснути” сюди мову сусідів.

Учасники прес-конференції зійшлися на думці, що зараз потрібен потужний громадський рух всередині країни в оборону державної української мови, а також реальна підтримка в цьому європейської демократичної спільноти.

5 червня Верховна Рада ухвалила за основу законопроект Ківалова—Колесніченка “Про засади державної мовної політики”. Україна опинилася на крок ближче до громадянського конфлікту, наслідки якого — непередбачувані.

Рішення Ради протиправне і за змістом, і за формою.

Зміст проекту суперечить Конституції і законодавству, про що сказано у висновках Національної академії наук і численних наукових установ, профільного комітету і науково-експертного управління Верховної Ради, ОБСЄ, Міністерства фінансів України. Українські та зарубіжні експерти одностайні: ухвалення закону спричинить конфлікт, вимагає величезних витрат і призведе до розростання бюрократії. Кожен, хто, незважаючи на це, проголосував за проект Ківалова—Колесніченка, виступив не лише проти української мови, а й проти конституційного ладу, громадянського миру та цілісності країни.

За проект “проголосувало” багато депутатів, яких навіть не було в сесійній залі. Без цієї фальсифікації документ не мав шансів на ухвалення.

Відповідальність за ганьбу 5 червня лежить не тільки на владі, а й на опозиції, яка не лише безперешкодно дозволила фальсифікувати голосування за законопроект Ківалова—Колесніченка, а й дискредитує ідею протидії цьому проекту.

Із вересня 2010 року, коли було зареєстровано майже ідентичний нинішньому законопроект про мови Єфремова—Симоненка—Гриневецького, громадські організації об’єднали зусилля в рамках кампанії “Займіться ділом, а не язиком!”. Тоді наші заклики до влади займатися не

Заява громадських організацій із приводу ухвалення в першому читанні законопроекту «Про засади державної мовної політики»

мовними провокаціями, а економічними й соціальними питаннями, підтримали усі регіони країни, а негативні експертні висновки українських і міжнародних організацій змусили владу відмовитися від авантюри.

Після внесення проекту Колесніченка—Ківалова до розкладу засідань ВР у травні 2012 року громадськість також викривала наміри влади розколоти країну, витягти з кишень людей мільярди й ускладнити життя громадян у всіх регіонах. Ми діяли під державними прапорами і з гаслами, які об’єднують більшість людей незалежно від мови, якою вони спілкуються. Саме така позиція, а також рішучість порядних депутатів, які у вирішальний момент зірвали фальсифікацію, не чекаючи вказівок опозиційних вождів, призвели до провалу планів влади 24 і 25 травня.

Однак 5 червня у сесійній залі опозиція мовчки спостерігала за фальсифікацією голосування. Ніхто, за винятком поодиноких депутатів, навіть не намагався перешкодити злочину, а частина депутатів замість того, щоб до початку голосування і в його момент бути в сесійній залі, вправлялися в парі на мітингу.

Сам мітинг, куди на заклик громадських організацій та опозиції прийшло чимало звичайних людей, які усвідомлено протестували проти антинародного й антидержавного законопроекту, було пе-

ретворено на партійно-передвиборню шоу з маргінальними гаслами та найнятими партіями молодими прапорносцями, які не могли навіть пояснити, проти чого вони тут “протестують” і до якої партії належать.

Ми засуджуємо брутальну лайку, протиставлення людей, які говорять різними мовами чи живуть у різних регіонах, що лунали у промовах на цьому мітингу, провокації проти міліції, завдяки яким було поставлено під загрозу безпеку мирних демонстрантів, авантюрні заклики перешкоджати функціонуванню об’єктів “Євро—2012” та оголошення про “безстрокові акції”, за якими не відбувається реальних дій.

Такі дії відверто маргіналізують протести проти мовного законопроекту і грають на руку владі.

Просимо вибачення у всіх людей, які зі щирим серцем вийшли 5 червня на захист громадянського миру і єдності України, і стали заручниками бездіяльності опозиції у сесійній залі та її недолугих дій на вулиці. На жаль, через блокування великої частини території біля Верховної Ради привезеними владою найманцями, яким допомагала міліція, а також через маніпулятивні дії представників політичної опозиції, громадськості не вдалося провести власну, суто народну, а не партійну акцію протесту.

Ми закликаємо владу схаменутися, не провокувати громадянський конфлікт і не виносити антиукраїнський законопроект на друге читання. Ми зробимо все можливе, щоб кожен співучасник цього злочину поніс заслужену політичну та юридичну відповідальність.

Закликаємо опозицію в подальшому не вдаватися до провокаційних дій, авантюрних закликів і розмов як вона “скасує закон” після виборів, а сконцентруватися на ефективних діях, які не дозволять ухвалити законопроект у цілому.

Закликаємо всіх громадян України, які усвідомлюють загрозу ухвалення законопроекту Ківалова—Колесніченка, об’єднати зусилля і донести до якомога більшого числа людей в усіх регіонах прості речі: цей проект відволікає увагу від кричущих економічних і соціальних проблем, він розколює країну і спровокує громадянський конфлікт, спричинить величезні витрати з бюджету, які витягнуть із кишень звичайних людей, створить масу безручних для цих же людей, незалежно від їх мови і переконань.

Обов’язок кожного з нас — зупинити цей злочин проти українського народу.

ВМГО Спілка Української Молоді в Україні
ВМГО “Молодіжний Націоналістичний Конгрес”
Громадська ініціатива “Кіно-переклад”
Інформаційна агенція культурних індустрій ПРО
Студейське Братство НАУКМА
Самоврядна Альтернативна Мережа Рух добровольців “Простір свободи”
Громадянський рух “Відсіч”
Рух “Не будь байдужим”
ГО “Люстрація”

Чому небезпечний законопроект «Про основи державної мовної політики»?

Іван ЮЩУК, професор, заслужений діяч науки і техніки України

Я не принижую жодної мови. Всі мови — чудові: німецька для німця, французька для француза, російська для росіянина, українська для українця, якщо він не звироднілий. Я з захопленням читав в оригіналі юнацькі драми Михайла Лермонтова, “Войну и мир” Льва Толстого, “Песнь торжествующей любви” Івана Тургенєва, а тепер починаю пройтися нею до російської мови, коли її мені пхають силоміць. Це так само, як із квартирантом у твоїй квартирі, коли він починає заявляти про свої права на твою житлоплощу, навіть якщо він і поріднився з тобою. Отже, перша небезпека від законопроекту Ківалова—Колесніченка — поглиблення взаємної недовіри й неприязні між частинами українського суспільства. Хай навіть

це називають націоналізмом, український націоналізм в Україні цілком виправданий: ми захищаємо себе на своїй території. А російський націоналізм в Україні має точну назву — шовінізм, бо він прагне оволодіти тим, що йому не належить.

Друга небезпека від законопроекту Ківалова—Колесніченка — довільне, шахрайське тлумачення конституційних понять. У Конституції України недвозначно записано: “Державною мовою в Україні є українська мова. Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України”. Чітке тлумачення поняття *державна мова* дано в рішенні Конституційного Суду України від 14 грудня 1999 року: “Під державною (офіційною) мовою розуміється мова, якій державою надано правовий статус обов’язкового спілкування у публічних сферах суспільного життя”. Тим часом, відповідно до законопроекту Ківалова—Колесніченка, такого ж статусу набуває й недержавна російська мова, не ромська, не гагаузька, не караїмська, не кримчакська, не так звана русинська і навіть не польська чи болгарська, чи молдавська, чи вірменська, які там теж названі “для отвода глаз”. Ці мови будуть так само придавлені російською, як і українська. Крім того, в Конституції України є ще й такі поняття, як *Державний Прапор України*, *Державний Герб України*, *Державний Гімн України*, *державний кордон України*. Це теж не всім подобається, як і державна українська мова. І ці поняття, за юридичною логікою Ківалова—Колесніченка, можна буде пошахрайському тлумачити, як кому заманеться. Основне — є прецедент на державному рівні.

Третя небезпека від законопроекту Ківалова—Колесніченка: ми починаємо пильніше придивлятися, хто ж нами ке-

рує, що так ненавидить нас, українців, і нашу мову. Ківалов народився в Молдові. Був командиром підрозділу оперативного реагування ППС УВС Свердловської області. То який стосунок він може мати до українського державотворення, до “національно-культурного відродження українського народу, його історичної свідомості і традицій”? Ці поняття я взяв із “Декларації про державний суверенітет України”, ухвалені Верховною Радою Української РСР 1990 року, якраз тоді, коли Сергій Васильович Ківалов був направлений чи сам прибув до Одеси для кадрового зміцнення колоніальної інфраструктури.

Вадим Васильович Колесніченко — народився в Умані, але після закінчення Уманського сільськогосподарського інституту його з якоюсь метою направили в бандерівський край, на Волинь, де він був і першим секретарем комсомолу, і в міліції теж. На момент проголошення незалежності України посідав відповідальну ідеологічну посаду — був головою контрольної комісії Ялтинського міськомкому Компартії України. Не відомо, де він перебував і що робив у 1999—2006 роках. І чому у нього прізвище записане в російській транскрипції *Колесніченко*, а не *Колісниченко*, як це б мало бути по-українському.

Радянський Закон про мови в Українській РСР — і той ставив собі за мету — цитую з його Преамбули: “Українська РСР забезпечує українській мові статус державної з метою сприяння всебічному розвитку духовних творчих сил українського народу, гарантування його суверенної національно-державної майбутності”. Тим часом законопроект Ківалова—Колесніченка спрямований (і в цьому немає ні найменшого сумніву) на знищення української мови, а отже, й української державності.

Закінчу строфою з поезії Павла Тичини: “Слово ж наше рідне! // Ти німоти не далося, // озерилось, як колосся, // стало бойове і гідне — слово наше рідне! Не дася ти й російським шовіністам з їхнім брехливім і підступним антиукраїнським законопроектом “Про основи державної мовної політики” № 9073.

мовного питання в Україні. Підходили люди, ставали поруч, дехто прийшов зі своїми плакатами “На захист рідної української мови”. Розпочався збір підписів про недопущення погіршення сфери використання державної української мови.

Хвилин за двадцять до намету підійшли близько десяти міліціантів на чолі з полковником Долинним і запитали про дозвіл на виставлення намету. Голова Запорізької “Просвіти” (організатор акції) надав копію повідомлення (завізану начальником відділу внутрішньої політики міської ради) полковнику Долинному. Міліціанти відійшли порадитися. Через декілька хвилин повернулися з невідомою особою, яка представилася працівником відділу внутрішньої політики міської ради (на прохання показати своє посвідчення невідома особа не відреагувала). Так званий представник відділу внутрішньої політики міської ради повідомив присутніх, що сьогодні в канцелярії міської ради архівний день і пан Ткаченко не міг там залишити повідомлення про захід, а також, невідома особа сказала, що підпис на повідомленні не підпис начальника внутрішньої політики, тому що останній перебуває у відпустці. Невідома особа безосовісно брехала, вводячи в оману присутніх, наслідком цієї брехні стало те, що пан полковник запропонував присутнім розійтися. На запитання “на якій підставі Ви просите нас розійтися”, полковник відповів: “Якщо я не правий, Ви можете звернутися до суду”. Олег Ткаченко відмовився виконувати протизаконні (усні та безпідставні) розпорядження міліціантів і закликав присутніх мати гідність, сміливість і залишатися на площі. Після чого міліціонери заарештували голову Запорізької “Просвіти” Олега Ткаченка, арештували також, як шкідливі, всі примірники заяви Центрального правління ВУТ “Просвіта” з мовного питання. Люди не дали міліції конфіскувати інформаційний просвітнянський намет і всі залишилися на місці, відмовившись виконувати розпорядження антиукраїнської влади, а саме її окремих

представників. Через декілька годин до відділку доставили арештованого Ігоря Артюшенка, голову молодіжної організації “Небо”, організації, яка мала заяву на пікет із мовного питання. Голову “Просвіти” та голову “Неба” протримали у тюрмі майже до кінця робочого дня і, склавши протокол та взявши відповідні пояснення, відпустили. А серед людей почалися розмови: “Ми одягли вишиванки, толерантні, з щирим серцем відкриті до всіх добрих людей, а вони...” І хтось з оточення додав: “Якщо вже й “Просвіти” не дають вільно відстоювати питання української мови та культури, мабуть, прийшла пора міняти вишиванки на камуфляж”.

Через це порушення конституційних прав громадян представниками влади та правоохоронних органів, неприпустимої поведінки державних службовців (відверта брехня та крутість), Запорізька “Просвіта” направила заяви в прокуратуру та міському голові.

Влада “закручує гайки” й до краю загострює політичну ситуацію в державі. На що вони розраховують? На що сподіваються? Якщо не припинити владний антиукраїнський “безпредел”, українці вибухнуть і знесуть всю “погань”, яка зустріне на шляху. І не допоможе вже ніхто прислужникам і фарисеям. Українська нація знайде кожного у будь-якому куточку світу і покарає, і відбере все вкрадене, і доведе свою силу, і встановить справедливість у вільній українській Державі. “Схаменіться! будьте люди, Бо лихо вам буде”, допоки не пізно.

Закликаємо всіх: не будьте байдужими, творіть навколо себе рідний “Український Світ” — заради себе, своїх батьків і дітей, заради України.

Творімо в Україні українську владу заради майбутнього Батьківщини!

Не будьте байдужими!

Звернення підписали просвітняни, представники громадських і політичних організацій

Звернення до українського народу

Дорогі брати і сестри! Український народе!

За наказом Віктора Януковича під головуванням Володимира Литвина 5 червня цього року Верховна Рада України за підтримки депутатів із Партії регіонів, КПУ і “тушок” схвалила в першому читанні проект закону “Про засади державної мовної політики”, авторами якого є новітні русифікатори України депутати Колесніченко та Ківалов. **Законопроект спрямований проти конституційного статусу української мови як єдиної державної.**

Це означає, що процес ліквідації української державності, розпочатий “харківською угодою” про передачу Росії української території до 2042 р. для базування російського Чорноморського флоту, розвивається й набирає смертоносною загрози для нашої політичної самостійності. Віктор Янукович і його кліка тепер планують віддати Росії територію нашої мови, духовності, національної самобутності.

Російську мову в Україні ніхто не зневажає, не принижую, не забороняє. Кому потрібна державність російської мови в Україні? Віктору Януковичу, Дмитрові Табачнику як найвірнішому прислужнику будівничих “руського міра” та ще чиновникам, нездатним вивчити мову титульної нації, серед якої вони живуть.

Закон Колесніченка—Ківалова, за яким стоїть Віктор Янукович, якщо той закон буде остаточно ухвалено й підписано, відкриває шлях до серйозних конфліктів — аж до громадянської війни й розвалу держави. Автори того закону та їхні натхненники повинні знати, на що вони наважилися підняти руку: на життя і майбутнє української нації, на нашу тисячолітню історію, на невмирущих героїв боротьби за українську державність, яка без української мови стає мертвою. Автори того закону, чиновники найвищого рангу, що стоять за їх плечима, сучасні русифікатори України мають знати: кара за цей злочин знайде кожного, хто голосував із ненависті до нашої мови чи з переляку, чи за долари.

Нам важко зрозуміти, чому опозиційні депутати, які декілька днів тому відбили загрозу схвалення Верховною Радою цього ганебного документа, 5 червня не зуміли організувати належного спротиву. Але тепер ми не повинні шукати винних. Пора об’єднатися проти підступного ворога! Лідерам опозиційних партій необхідно зробити все, щоб цей антиукраїнський закон було відхилено назавжди. Всім опозиційним партіям необхідно заявити, що вони підуть на вибори у жовтні цього року **разом**. Схвалення Верховною Радою цього зрадницького закону могло статися й сталося тому, що опозиціонери розірвані.

Дорогий український народе! Влада ігнорує твої численні біди: безробіття, постійне зростання цін на продукти й житло, на ліки й освіту, на проїзд у транспорті, на державні мита й штрафи. Владі байдуже, що в країні панує сваволя чиновництва і правоохоронних органів і немає справедливого суду, що невчасно й неповністю виплачується заробітна плата, а численні реформи замість “поліпшити життя вже сьогодні” гарантують нові знущання над людиною (пенсійна і податкова реформи, реформа житлово-комунальної сфери, реформи в медицині, коли закриваються поліклініки, в освіті, коли зачиняються школи, і т. ін.). Нові лиха чекають тебе через запровадження нового Трудового кодексу, скорочення обсягів виробництва, “добровільне” підвищення ставок на міліційні та судові хабарі, аби захистити себе від судових переслідувань під маскою реформи кримінального права та “декриміналізації злочинів”. Численних принижень зазнає сьогодні не тільки “нікому не потрібне” старше покоління, а й молодь, в якій немає змоги здобути освіту, знайти роботу і жити щасливо у своїй країні, а не виїжджати за кордон у пошуках шматка хліба й гідного життя.

Захищаючи свої права, свою людську гідність, свою рідну мову, ти захищаєш майбутнє кожного українця, незалежно від його етнічного походження, майбутнє країни і європейське майбутнє нашої держави. Не захищаючи всього цього, ти перетворюєш Україну в колонію Москви.

Не жди ні від когось наказу, вийди на майдани! Говори! З багатьох майданів сформується один, переможний Майдан!

Члени Комітету Захисту України:

Дмитро ПАВЛИЧКО, Віктор БАРАНОВ, Володимир ВАСИЛЕНКО, Юрій ДОРОШЕНКО, Іван КРУЛЬКО, Михайло ЛІВІНСЬКИЙ, Роман ЛУБСЬКИЙ, Юрій МУШКЕТИК, Михайло НАЄНКО, Дмитро ПИЛИПЧУК, Олександр СКІПАЛЬСЬКИЙ, Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ, Олег ЧОРНОГУЗ, Валерій ШЕВЧУК, Василь ШКЛЯР, Юрій ЩЕРБАК

6 червня 2012 р., м. Київ

Звернення До просвітян, освітян, інтелігенції та всіх мешканців Запорізького краю

Верховна Зрада України поставила державу на межу міжнародного конфлікту, ухваливши у першому читанні законопроект “Про засади мовної політики”

“Схаменіться! будьте люди, Бо лихо вам буде”.

Тарас Шевченко

У Запоріжжі “по безпределу”, грубо порушуючи статті 3, 21, 28, 34, 39 Конституції України, антиукраїнська влада руками міліції розправилася з найгуманнішою організацією — Товариством “Просвіта” ім. Т. Шевченка.

Члени Запорізького ВУТ “Просвіта” 05.06.2012 року з 10.00 до 17.00 на Жовтневій площі міста (біля облдержадміністрації) виставили агітаційний намет для розповсюдження заяви Центрального правління ВУТ “Просвіта” імені Т. Г. Шевченка щодо законопроекту “Про засади державної мовної політики”. Відповідно, згідно зі статтею 39 Конституції України та чинного законодавства, заздалегідь повідомивши міську владу та безпосередньо начальника відділу внутрішньої політики міської ради, який особисто завізував повідомлення про встановлення інформаційного намету. Відповідно, після візування, канцелярія міської ради ухвалила (без заперечень) вищезазначене повідомлення.

Встановивши намет у присутності голови Запорізької “Просвіти”, просвітняни о 10.00 розпочали роздавати заяви центрального правління ВУТ “Просвіта” щодо

Василь ОВСІЄНКО,
лауреат премії ім. Василя Стуса

Варяги внутрішні і варяги зовнішні

Подружилися ми 1974 року в Мордовії, де разом відбували кару за “антирадянську діяльність”. Я — за поширення українського самвидаву, а Петро — що разом із друзями підніс над Чортковом чотири національні прапори 22 січня 1973 року (того дня року 1918-го Центральна Рада проголосила Україну незалежною державою).

Президент Віктор Ющенко Указом від 18 серпня 2006 року нагородив Петра Винничука й сімох його побратимів орденами “За мужність” I ступеня. Їхні імена викарбувано на пам’ятній дошці, освяченій 26 січня 2012 року на приміщенні Чортківського педучилища, де вони теж установили прапор.

Але герой Петро Винничук, виборовши незалежність України від Москви, мусив шукати заробітку в тій-таки Москві. Хіба визволився він від Москви? Бо держава Україна нічого йому, крім ордену, не дала. Він, щоправда, і не просив, бо найбільшою нагородою і платнею було підняття національного прапора над усією Україною. Але чи стала Україна під синьо-жовтим прапором справді незалежною?

Особисто я за Президента Ющенка, принаймні першого півроку, почувався шасливим. Бо нібито збувалася наша споконвічна мрія: нарешті в Україні — українська влада. Це шастя тривало лише 5 років. А нині, за Президента Януковича, чия в нас влада? За інерцією кажуть: українська влада. Але погляньмо, хто тепер в Україні владарює.

Хто такий Віктор Федорович Янукович? Батько його, Федір Володимирович, народжений 1923 року в с. Януки Вітебської області (Білорусь), за “дизертирство і пособничество немецко-фашистским оккупантам” відбував покарання в Сталінській (Донецькій) області. В інтернеті досі є документ: КГБ Білорусі пропонує КГБ Сталінської області повернути п’ятого в’язнів, зокрема Ф. В. Януковича, для додаткового розслідування (див.: <http://ord-ua.com/2007/09/25/politsajska-ya-blyuaha>). Мабуть, за батьків гріх дух загинблих червоноармійців побив “Головнокомандувача” вінком. Бо за гріхи мусять відповідати до сьогомого коліна.

Звільнившись, Федір Янукович одружився з росіячкою Ольгою Семенівною Леоновою з Орловської області (Росія). Народивши сина Віктора, за два роки померла. Батько лишив сина на бабусю. І на виховання вулиці.

Торік, у лютому, В. Ф. Янукович, збираючись їхати до Польщі, розпускав чулки, що його дід і прадіди були литовськими поляками, католиками. Тільки — боронь Боже! — не українцями.

Можна бути українцем по роду, а можна — по духу, за вихованням. Янукович аж ніяк не людина української культури. Він у свої майже 60 років уперше на могилі Тараса Шевченка прочитав по складах зі шпаргалки: “І на **стороні кола** їх поставлю слово” (замість “І на сторожі коло їх...”). Це було відкриття в геометрії: досі сторони мали трикутник, багатокутник, а коло сторони не мало, бо воно кругле. А в Умані читає: “Гулак Артьомовський”. Замість “Гулак-Артемівський”. Модифікований ГУЛАГ він знає із власного досвіду, а “Артьомовск” — це десь поблизу його рідного Єнакієвого. Що вже казати про “великого українського поета Антона Чехова”. Зате ВеФе — “проФФесор”!

Янукович — поза українською культурою. І взагалі поза будь-якою культурою. Недарма Янукович у зоні мав нібито “клікуху” Хам. Там він подружив із “хазяїном” зони, який мав, як на моє українське вухо, промовисте прізвище Львовчкін. Що не завадило йому згодом очолити Департамент виконання покарань. Янукович під його опікою “встал на путь ісправлення” і був достроково звільнений. Хто сидів, той знає, за що, зазвичай,

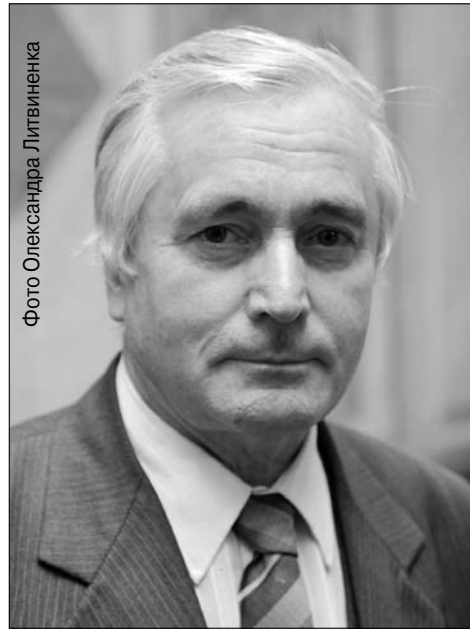

Фото Олександра Литвиненка

звільняли достроково... Тепер начальником Януковича є син того Львовчкіна, Сергій Володимирович, — Глава Адміністрації Президента.

Третій, мабуть, Азаров. Цей “парень із Калуги” прибився на Донеччину 1984 року. Кажуть, нащадок “красних латишів”, що посоромився чомусь прізвища свого батька (Пахло Ян Робертівич) і взяв жінчине. Я гадав, що князь Святослав Ігоревич розгромив Хазарський каганат ще 969 року. Аж ні: Ніколай Янович — досі повновладний каган України! Він щодня привселюдно знущується з української мови.

Хто там четвертий? Може, Сергій Леонідович Тигипко з села Драгонешти в Молдові, який не вмів правильно по-українськи написати свого прізвища? Воно походить від звуконаслідувального “тигипнути” — ударити чимось важким. Нещодавно по телевізору він тигипнув мене ширим зізнанням, що свої гроші тримає в офшорній зоні. Тобто не платить податків державі, у якій працює віцепрем’єром. Заклик юного Пушкіна: “Мой друг! Отчизне посвятим души прекрасные порывы!” не для нього.

Далі за рангом, мабуть, секретар Ради національної безпеки та оборони. Донедавна її очолювала гінеколог із Челябінської області Раїса Василівна Богатирьова (уроджена Лактіонова). Тепер безпеку й оборону України гарантує нам “донецький” мільйонер Андрій Петрович Ключев. Звідки походять його батьки — Інтернет мовчить. Може, з “двадцятип’ятитисячників”. Або з пересельців, яких навезли з Росії у спорожні після голоду 1933 року українські села. Це офіційно визначалося терміном “допріселеніє”. Голодомор — це не їхня історія, тому Янукович і його коло не визнають геноциду українського народу. Бо вони — фізичні або ідейні спадкоємці організаторів і виконавців того геноциду.

У совєтські часи бойовим авангардом КПСС був КГБ. Партія регіонів, яка складається переважно з росіян і надійно русифікованих “донецьків”, теж хоче мати надійний щит. Тому в лютому 2012 року поставила на чолі Служби безпеки України широго москаля... Пардон, уродження Московської області Ігоря Олександровича Калініна — кадрового кагебіста (кандидат військових наук зі спеціальності розвідка та іноземні армії). Тобто СБУ під його мудрим керівництвом стає структурою, яка відкрито прислужує ФСБ Росії.

Ще нещодавно міністром внутрішніх справ у нас був Анатолій Володимирович Могильов, родом із Петропаловська Камчатського. Який напередодні Дня Соборності 2011 року каркав нам “крово-

У Москві, 30 травня 2012 року, від серцевого нападу помер мій 58-річний друг Петро Винничук. Він разом із сином та односельцями вкотре поїхав туди на заробітки будівельником. А повернувся з Москви у домовині.

пролітіє”. А торік став Головою Ради міністрів Автономної Республіки Крим. Хоча більшу частину життя прожив в Україні (“донецькій”!), та оскверняти свої “шляхетні” уста українською чи кримськотатарською (як того вимагає Конституція) він не бажає і вимагає надати статусу державної його рідній, російській мові.

Я не помилюся в “табелі про ранги”: чисельність міліції у нас удвічі більша, ніж військовослужбовців. Нині й цю другорядну посаду не доручають аборигенам. Тому Янукович виписав собі на цю посаду росіянина Дмитра Альбертовича Саламатіна. Родом із Караганди (Казахстан). Має бойові заслуги: бився у Верховній Раді України, куди потрапив незаконно. Цей російський громадянин отримав громадянство України 6 грудня 2005 року. Згідно з Законом, щоб стати народним депутатом України, треба не менше 5 років побути громадянином України. А Саламатін став депутатом за списком ПР уже 2006-го. Який народ представляв цей “народний депутат” у Верховній Раді? Казахський? Російський? Партію регіонів! Невже оцей розбишак (за фахом гірник) оборонятиме Україну від агресії своєї власної батьківщини — нашого найзапеклішого історичного ворога — Росії?

Ще один віцепрем’єр, Борис Вікторович Колесников, родом із Маріуполя. Тобто “донецький”. Хтось чув від нього хоч одне, бодай кагтаве, українське слово? Чи луганчанин Олександр Сергійович Єфремов — лідер фракції Партії регіонів у Верховній Раді. Формально Головою Верховної Ради є українець Володимир Литвин, “примкнувший” до регіоналів. Але диригентом парламенту є росіянин Михайло Васильович Чечетов, який народився у Курській області. Як він махне — так більшість і проголосує. А махає він так, як пишуть на Банковій. Голова Національного банку — Сергій Геннадійович Арбузов, росіянин, “донецький”. Тоді якої національності в нас банк? Генеральний прокурор України Михайло Павлович Пшонка — теж “донецький”.

“Донецький” — це вже майже “руський”. Кажуть, на Донеччині небезпечно на вулицю виходити: зараз хапають, везуть в іншу область і ставлять якимось начальником, хоч би й дрібеньким. Навіть директори кладовищ уже “донецькі” — прибуткове місце! “Усьо будет Донецк!”.

Один лише Діма Табачник — “коренний киевлянин”, з Подолу. Позаторік, у часописі “Книголюб”, він безсоромно хвалився: “Дід по батьковій лінії був затятим більшовиком двадцятих років; дід — викладач і професор кафедри політекономії, яскравий і несамовитий прихильник радянської влади”. Зрозуміло, чому онук несамовитого (тобто кривавого) большевика-чекіста так само несамовито ненавидить усе українське. Він вважає, що “нельзя вести культурную политику только в интересах узкого слоя украиноязычной интеллигенции, которая просто боится конкуренции во всем”. Псевдополковник, доктор історичних наук, нібито автор двох дисертацій про репресії в Україні 20–40-х рр. добре знає, де поділась “україноязычная интеллигенция” і хто тоді трудився в ЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. Однокурсники Табач-

ника пригадують, як він хвалився іменною дідовою зброєю...

Чи випадково Янукович добирає на найвищі державні посади переважно росіян і неукраїнців? Що, серед українців немає талановитих фахівців, які здатні були б здійснювати конституційне положення, що Україна є державою Українського народу? Ба, Українського народу як державотворця нинішня влада України воліє взагалі не згадувати. Натомість кажуть: “Народ України”. Зверхник Комуністичної партії України (не української! Бо українських комуністів нема в природі від 20-х років ХХ ст.) двоязыкий Петро Симоненко (і цей теж “донецький”!) взагалі не визнає існування українського народу. Тільки “народ України”, а не **український народ**.

Одне слово, “несть числа” окупантам та нащадкам московських окупантів.

Це не український уряд. Це “сборная СССР”, яка грає не за Україну, а за той таки СССР. Тобто за його спадкоємця — Росію. Стратегічне завдання цього уряду, продиктоване з Кремля, — остаточно скомпрометувати Україну перед цілим світом, показати, що український народ неспроможний бути державотворчою силою, що його очолювати можуть лише варяги.

Як оті шахраї, що руйнують підприємство, щоб здешевити його і купити за безцінь, так оці варяги руйнують і компрометують Україну, щоб задешево здати її під владу їхньої матері-Росії.

Такий уряд в УССР був у 20–30-х роках. Сталін тримав там кількох українців, точніше, хохлів. Для декору і відстрілу. Усі ті урядовці поводитися в Україні як окупанти в завойованій країні. (Ленін був відвертим: “Теперь с завоеванием Украины...”; “Киев, Полтава, Харьков взятые...”; “Чем больше мы завоевываем Украину...”). На всі рівні влади українців допускали лише за умови, що вони слухняно здійснюватимуть колоніальну політику Москви. А як тільки Москва запідозрювала найменший національний ухил — зараз їх відстрілювала. Та й своїх окупаційних адміністраторів теж не милувала (Хатаєвич, Постишев, Балицький, Косіор). Даремно нинішні адміністратори сподіваються, що коли вони на тарілочці піднесуть Україну цареві-батюшці Путіну, то він їх милуватиме і нагороджуватиме посадами й маєтками. Путін усюди настановить своїх іванів. А наших злодіїв у Росії чекає “одна Сибір неісходима”.

Тільки сліпий, забамбулений хохол не бачить, не хоче бачити, що в Україні вже відверто російська влада. Кадри в неї добирають за національною ознакою. Щоправда, беруть і українців, які втратили свої національні ознаки і стали на бік окупанта. Тобто зрадників українського народу. Ця чужа, ворожа українському народові влада готує — ні, вже здійснює тихий державний переворот. Залишилося лише запровадити “другу державну мову” — і Україна буде розтоплена остаточно, її можна буде “упразднити за ненадобністю”. Час, пророкований Тарасом, настав:

...Як Україну злії люде

Прислять, лукаві, і в огні
Її, окрадену, збудять...

P. S. Читач запитає: чому я назвав статтю “Варяги внутрішні і варяги зовнішні”? За аналогією до статті Михайла Драгоманова 1876 року “Турки внутрішні і зовнішні”. Щоб застерегти: росіянам внутрішнім і росіянам зовнішнім, які дорвалися до влади, держава Україна не потрібна. А якщо вона, всупереч їхній волі, з’явилася, то вони взяли в ній гору, щоб попанувати над дурними хохлами — недобитками українського народу. Якщо ж цей “проект” не вдасться, то не шкода цю країну покинути напризволяще і втекти за кордон, де в чужоземних банках вони зберігають “з пожежу вкрадений покров”. Адже Україна для них — не Батьківщина, а лише територія і населення. Для пограбування.

Українська мова та «об'єднана опозиція»

Володимир ОГРИЗКО,
міністр закордонних справ України (2007—2009 рр.)

5 червня у Верховній Раді сталося те, що сталося. І “ставати-меться” такого ще більше, бо вибори на носі. Чекає від теперішньої влади чогось іншого — значить бути дуже наївним.

Але я зараз про інше. Про “об'єднану опозицію”. Трохи менше місяця тому вона проголосила програму дій. А що ж там про мову? На жаль, дуже мало і нічого конкретного — самі загальники, виписані глянцево та обтічно. Ну, наприклад, що означає “забезпечити високий рівень присутності української мови в національному інформаційному просторі”? Що це за “високий рівень” і від чого і до чого його рахувати? Як об'єднана опозиція реалізуватиме гасло “утвердити українську мову, єдину державну, як мову дипломатії і високого мистецтва...”? Як дипломат із певним стажем, ніяк не втямлю, при чому тут дипломатія. У МЗС мовою спілкування та документообігу навіть за радянських часів була українська. Якщо ж передбачається зробити її мовою міжнародної дипломатії, то, на мою думку, завдання не дуже реалістичне.

Як реалізуються плани опозиції, що приходить до влади? Відповідь очевидна — через ухвалення законів. От і наша “об'єднана опозиція” пропонує ухвалити кілька законів у гуманітарній сфері. Сказано про п'ять. Мабуть, про найважливіші, бо саме вони потрапили до програми. Але не шукайте там закону про державну українську мову. Його серед переліку просто нема. Тоді до чого ці зойки з трибун?

Справи де? Точніше, проекти законів де? Не назви, за якими порожнеча, а конкретні тексти проектів цих законів, з яких виборець зможе зробити висновок, що ж йому реально пропонують. Так має бути у кожній сфері. А що є насправді? Загальники і голошення!

Ніколи не займався критиканством. Це — не мій стиль. Критика має бути конструктивною. У моєму розумінні конструктивізм полягає у наявності пропозицій. Тому пропоную негайно, якщо йдеться, зокрема, про мову, створювати робочу групу, до якої залучити не лише політиків, а й фахівців, визначити термін роботи цієї групи і отри-

мати недовзі відповідний проєкт. Не колись, а через два-три тижні. І так — із кожного запропонованого закону!

Щоб не починати з нуля, пропоную взяти за основу закон “Про державну мову Російської Федерації”. Йдеться, зрозуміло, про російську. Це для того, щоб опоненти не надто голосно верещали про утиски недержавних мов. Особливо закликаю звернути увагу на ст. 3 та ст. 4 згаданого закону:

“...Статья 3. Сферы использования государственного языка Российской Федерации

1. Государственный язык Российской Федерации подлежит **обязательному** (виділено мною — *Авт.*) использованию:

1) в деятельности федеральных органов государственной власти, органов государственной власти субъектов Российской Федерации, иных государственных органов, органов местного самоуправления, организаций всех форм собственности, в том числе в деятельности по ведению делопроизводства;

2) в наименованиях федеральных органов государственной власти, органов государственной власти субъектов Российской Федерации, иных государственных органов, органов местного самоуправления, организаций всех форм собственности;

3) при подготовке и проведении выборов и референдумов;

4) в конституционном, гражданском, уголовном, административном судопроизводстве, судопроизводстве в арбитражных судах, делопроизводстве в федеральных судах, судопроизводстве и делопроизводстве у мировых судей и в других судах субъектов Российской Федерации;

5) при официальном опубликовании международных договоров Российской Федерации, а также законов и иных нормативных правовых актов;

6) во взаимоотношениях федеральных органов государственной власти, органов государственной власти субъектов Российской Федерации, иных государственных органов, органов местного самоуправления, организаций всех форм собственности и граждан Российской Федерации, иностранных граждан, лиц без гражданства, общественных объединений;

7) при написании наименований географических объектов,

нанесении надписей на дорожные знаки;

8) при оформлении документов, удостоверяющих личность гражданина Российской Федерации, за исключением случаев, предусмотренных законодательством Российской Федерации, изготовлении бланков свидетельств о государственной регистрации актов гражданского состояния, оформлении документов об образовании, выдаваемых имеющими государственную аккредитацию образовательными учреждениями, а также других документов, оформление которых в соответствии с законодательством Российской Федерации осуществляется на государственном языке Российской Федерации, при оформлении адресов отправителей и получателей телеграмм и почтовых отправлений, пересылаемых в пределах Российской Федерации, почтовых переводов денежных средств;

9) в деятельности общероссийских, региональных и муниципальных организаций телерадиовещания, редакций общероссийских, региональных и муниципальных периодических печатных изданий, за исключением деятельности организаций телерадиовещания и редакций периодических печатных изданий, учрежденных специально для осуществления теле- и (или) радиовещания либо издания печатной продукции на государственных языках республик, находящихся в составе Российской Федерации, других языках народов Российской Федерации или иностранных языках, а также за исключением случаев, если использование лексики, не соответствующей нормам русского языка как государственного языка Российской Федерации, является неотъемлемой частью художественного замысла;

10) в рекламе;

11) в иных определенных федеральными законами сферах.

2. В случаях использования в сферах, указанных в части 1 настоящей статьи, наряду с государственным языком Российской Федерации государственного языка республики, находящейся в составе Российской Федерации, других языков народов Российской Федерации или иностранного языка тексты на русском языке и на государственном языке республики, находящейся в составе Российской Федерации, других языках народов

Российской Федерации или иностранном языке, если иное не установлено законодательством Российской Федерации, должны быть идентичными по содержанию и техническому оформлению, выполнены разборчиво, звуковая информация (в том числе в аудио- и аудиовизуальных материалах, теле- и радиопрограммах) на русском языке и указанная информация на государственном языке республики, находящейся в составе Российской Федерации, других языках народов Российской Федерации или иностранном языке, если иное не установлено законодательством Российской Федерации, также должна быть идентичной по содержанию, звучанию и способам передачи.

3. Положения части 2 настоящей статьи не распространяются на фирменные наименования, товарные знаки, знаки обслуживания, а также теле- и радиопрограммы, аудио- и аудиовизуальные материалы, печатные издания, предназначенные для обучения государственным языком республик, находящихся в составе Российской Федерации, другим языком народов Российской Федерации или иностранным языком.

Статья 4. Защита и поддержка государственного языка Российской Федерации

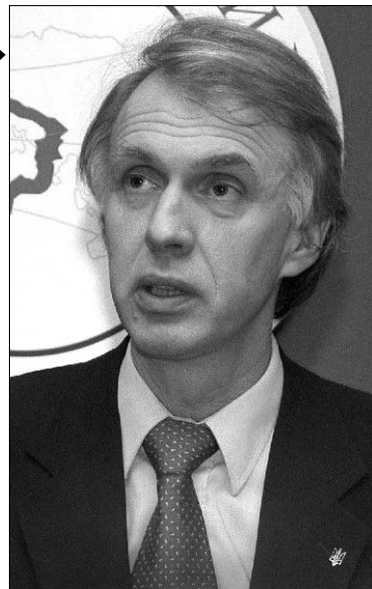
В целях защиты и поддержки государственного языка Российской Федерации федеральные органы государственной власти в пределах своей компетенции:

1) обеспечивают функционирование государственного языка Российской Федерации на всей территории Российской Федерации;

2) разрабатывают и принимают федеральные законы и иные нормативные правовые акты Российской Федерации, разрабатывают и реализуют направленные на защиту и поддержку государственного языка Российской Федерации соответствующие федеральные целевые программы;

3) принимают меры, направленные на обеспечение права граждан Российской Федерации на пользование государственным языком Российской Федерации;

4) принимают меры по совершенствованию системы образования и системы подготовки специалистов в области русского языка и преподавателей русского языка как иностранного языка, а также осуществляют подготовку

научно-педагогических кадров для образовательных учреждений с обучением на русском языке за пределами Российской Федерации;

5) содействуют изучению русского языка за пределами Российской Федерации;

6) осуществляют государственную поддержку издания словарей и грамматик русского языка;

7) осуществляют контроль за соблюдением законодательства Российской Федерации о государственном языке Российской Федерации;

8) принимают иные меры по защите и поддержке государственного языка Российской Федерации”...

Я не відкриваю жодної Америки. Цю ідею вже давно озвучували брати Капранови — уклін їм за це. Цю пропозицію нещодавно передав пану О. Єфремову, не сподіваючись, звичайно, на відповідь.

Але я, і не тільки я, сподіваюся на відповідь від “об'єднаної опозиції”. Громада чекає від вас не слоганів, а ДІЙ. Якщо можете, — ДІЙТЕ (тільки не так, як 5 червня в парламенті), якщо ні — не дуріть людям голову. Не вважайте їх за недолугих і нездатних відрізати чорне від білого. Не переживайте — вони спроможуться обрати собі достойних лідерів, які працюватимуть для них чесно і прозоро.

P. S. На мітингу до мене підійшла поважна пані і попросила передати “керівникам опозиції”, що не варто звозити людей на такі заходи за гроші (вона бачила, як розраховувалися). Бо соромно.

Хіба їй поясниш, що “керівники опозиції” вже давно небожителі і їм не соромно...

Юрій ШЕРБАК,
Надзвичайний і Повноважний посол України, письменник

У рамках зачистки України від українців успішно відбувають-

Смертохристи на марші

ся перша (але не остання) фаза знищення української мови законодавчим шляхом. Досконало опанувавши етноцидну методологію Гітлера—Сталіна, збагативши її найновішими цинічними посыланнями на європейські цінності, агентура Путіна та його бригадира Затуліна твердо виконує план зі встановлення в Україні “російського міра”.

Чого варті керівники (?) України (!), які свідомо сіють розбрат, ненависть і нетерпимість у суспільстві, грубо порушують крихкий міжетнічний баланс,

підштовхуючи країну до громадянської війни й поділу на частини? Чи розуміють вони, що це державний злочин?

Розуміють. Але свідомо йдуть на це, сподіваючись, що “бидло”, “біомаса” все “схаває”. Однак ті антиукраїнські демони, що їх випустив із донецьких підворотень режим (згадаймо їхні перекошені ненавистю обличчя, їхні сардонічні усмішки професійних провокаторів), знищуючи мову, також розірвуть на шматки й нинішніх очільників держави, бо головна мета “мовознавців” та їхніх московських хазяїв — повне захоплення влади, знищення української держави, зміна геополі-

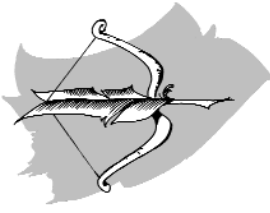
тичної ситуації в Європі. Мова — лише початок.

“Мовний закон” — ганьба для Верховної Ради: і її диригентів, тушок і тупих виконавців, і опозиції. Правий Сергій Головатий, кажучи, що “парламент — це критична маса холуїв, плебеїв та покидьків. Незалежно від свого регіонального кольорового, партійного чи безпартійного походження” (УНІАН, 06.06.2012).

Поведінка так званої об'єднаної опозиції під час обговорення мовного питання навіває гіркі думки й породжує лихі передчуття. Пани-гнучошиєнки, такі вправні у гучних виступах на мітингах й під час телевізій-

них шоу, показали своїм мовчанням під час голосування, на що вони “здатні”, коли вирішуються фундаментальні питання буття європейського народу. І коли смертохристи глумляться над Божими заповідями, Конституцією України, Європейською мовною хартією, законами моралі й принципами здорового глузду, нахабно проголошують “екстремістами—націоналістами” тих українців, що виступають на захист своєї мови в Україні (!) — чи це не кафкіанський абсурд, що веде нас прямісінько до сталінських часів?

Нехай ніхто не має ілюзій. Питання сьогодні стоїть так: або збережемо Українську державу, врятуємо українську мову, або концтабірні маршрути знову проляжуть з України на Воркуту.

Дмитро ДРОЗДОВСЬКИЙ,
Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАНУ

З другого боку, болючість мовного питання напередодні чергових парламентських виборів здатна викликати величезну хвилю незадоволення, яка знову-таки буде спрямована проти Партії регіонів. Попри те, що законопроект, як запевняють його автори, має вивести мовну ситуацію в Україні на інший рівень, він тільки провокує чергову хвилю агресії в суспільстві. Що важливо, критика ухваленого в першому читанні у Верховній Раді законопроекту викликала величезні обурення з боку російськомовних людей, які на знак протесту перейшли на українську мову. Чому законопроект, який нібито має “стабілізувати” і “врегулювати” ситуацію, насправді є формою перенесення її у площину політики?

Нагадаю, ще 1 січня 2006 року набула чинності Європейська Хартія регіональних мов або мов меншин, яку Україна ратифікувала 1996 року. У Законі про ратифікацію Хартії Україна визнала регіональними мовами або мовами меншин білоруську, болгарську, гагаузьку, грецьку, єврейську, кримськотатарську, молдавську, німецьку, польську, російську, румунську, словацьку та угорську мови. Проте попри удавану європейську риторику мовної толерантності, авторам законопроекту йдеться не стільки про справжні “мови меншин”, скільки про російську мову, про що відверто сказано в пояснювальній записці з обґрунтуванням законопроекту. Цитую: “...у 2006—2007 рр. понад 20 місцевих рад сходо та півдня України прийняли рішення про надання російській мові статусу офіційної або регіональної мови в межах своєї адміністративної одиниці. Проте більшість цих рішень були опротестовані прокуратурою і скасовані судами. На новий рівень розгляду питання мови піднялося 1 березня 2008 року на II-му Всеукраїнському з’їзді депутатів усіх рівнів у Северодонецьку Луганської області. Декілька тисяч депутатів різних рівнів закликали не допустити перегляд Європейської Хартії регіональних мов або мов меншин та схвалили “Декларацію прав російської культури та культур інших народів України”. Отже, пояснювальна записка показує справжні мотиви її авторів. Йдеться не про закріплення прав за мовами національних

Закон мовного ВЕЛИКОдержавства:

Проект закону “Про засади державної мовної політики” (автори якого — С. Ківалов і В. Колесніченко) став черговою спробою внутрішньо, за мовною ознакою поділити українське суспільство. З одного боку, він утілює передвиборні обіцянки Партії регіонів про впровадження російської мови в Україні як другої державної. А отже, цей законопроект, який нібито має впорядкувати ситуацію з мовною політикою відповідно до європейських норм, насправді лише етап на шляху до утвердження російської мови як державної.

меншин, а лобювання російської мови, яка в Україні історично відіграє значно іншу роль, ніж польська, румунська, болгарська, угорська чи словацька мови. Відповідно, годі чекати від цього законопроекту поліпшення в політиці щодо національних меншин, натомість можна говорити про спробу втягнути Україну у простір “Русского міра”.

Останнім часом це поняття потребує більшої аргументації, бо може скластися враження, що “Русский мір” — це простір російської культури, до якої, зокрема, дотична і культура українська. Ніхто не заперечує того факту, що до російської мови зверталися українські письменники (проте важливо аналізувати умови такого звернення; часом це відбувалося внаслідок належності України до імперії). Важливо розуміти, що “Русский мір” — цілковито ідеологічний конструкт, своєрідна месіаністична ідеологема, яка базується на ірраціональних засновках. “Русский мір” вбачає свої джерела в Київській Русі, супроти волі історії й здорового глузду, його ідеологи об’єднують Московське царство й Київську Русь. Апологети “Русского міра” відмовляються визнавати давність Київської Русі як українського етнічного й духовного простору, вони наполягають на антиісторичних підходах, ставлячи в центр геополітичної історії Москву й російську культуру, проводячи знак рівності між поняттями “російський” і “руський”.

“Русский мір” має спільні ідеологічні інтенції з концепціями панславизму чи панмонголізму, чи паносманізму. За всіма цими назвами стоять розроблені ідеологічні (утопічно-міфологічні) світоглядні моделі, які керуються антираціональними (й антинаціональними) законами. Ідеологи таких “великих проектів” не визнають історичного мислення, вони не розуміють закладеного навіть у шкільних підручниках і усталеного в Європі та Америці розуміння “нації”. Всі ці “великі проекти” понаднаціональні, вони орієнтовані на злиття національних організмів у один спільний простір. Проте тут криється й небезпека: насправді в кожному з таких просторів існує (правда, це намагаються всіляким чином приховати) титульна культура й “титульна нація”, яка априорно визнається вищою. Так, у міфологемі “Русского міра” російська культура дала поштовх розвитку української та білоруської культур, Москва стала центром, який продукував життєдайні для інших культур імпульси. Тому розгляд української культури можливий лише у співвіднесеності з культурою “старшого брата”. Подібний хід думок втілює міфологічні засади ідеологічного мислення. Нагадаю, що такі історичні феномени, як на-

цизм у Німеччині, фашизм у Італії мали міфологічні засади, які не піддаються аналітичному розтлумаченню й аргументованому науковому доведенню.

Законопроект Ківалова-Колесніченка — прихована форма такої міфологічної “інсталяції”, яку хочуть встановити в Україні. Це важливий етап на шляху “Русского міра” в Україні, яка для ідеологів і “великих проектів”, і таких малих законопроектів (із великими амбіціями) постає Малоросією, меншим братом старшого брата, який буде силою, вогнем і мечем насаджувати свої правила гри. В такому разі жоден законопроект, який містить приховану інтенцію до встановлення імперської політики і який прокладає шлях до входження України в імперське тіло, не зближуватиме Україну з Європою. Річ у тому, що Росія має цілковито осібною програму державного розвитку, вона ніколи не претендувала на входження до ЄС, на відміну від України. Озвучені Україною прагнення увійти до Європейського Союзу мають підкріплюватися правовими ініціативами. А хіба можливо стати ближчими до Європи, якщо законопроект про державну мовну політику підштовхує Україну у простір російського імперського тіла (Росія ніколи не відмовлялася від імперської політики)?

Цей законопроект яскраво засвідчує ще одну проблему. Мовне багатоманіття може легко перетворитися на Вавилонську вежу, коли люди перестануть розуміти один одного. Тяжіння до мовної толерації може перетворитися на серйозну небезпеку. Сьогодні політичні керманічі європейських країн неодноразово наголошують на тому, що проект побудови мультикультурного суспільства не виправдав себе. Події в Норвегії, небажання вихідців із Пакистану чи Індії проходити інкультурацію в британському суспільстві тощо — все це сприяє “внутрішній федералізації” країн, утвердженню сепаратистських настроїв. Через впливи ззовні європейські країни втрачають своє обличчя; сегментуються, занепадає їхня мова та культура.

У проекті закону “Про засади державної мовної політики” чітко простежується один вектор: відхід від української мови як мови, що має об’єднувати різні сегменти суспільства. Українська мова втрачає свої пріоритетні права як мова держави. Як бути в цій ситуації, коли до державних органів почнуть надходити документи із регіонів, де затверджено регіональну мову, угорською, румунською, кримськотатарською, турецькою мовами? Зрештою, за умов нинішньої кризи в Україні суто з фінансово-економічних причин неможливо запровадити таку програму перекладу всіх державних документів усіма мовами країн ЄС, як це має місце в Брюс-

селі. Як бути державним органам влади, закладам освіти, медіа? Як забезпечити справді толерантне представлення всіх регіональних спільнот, які будуть сформовані?

Зрештою, навіть представлений законопроект засвідчує елементарне незнання української мови його авторів, у ньому наявні грубі помилки, як-от: у пояснювальній записці: “...лише таким чином відбувається компенсація за століття утисків української мови і це є єдино можливий спосіб побудувати українську державу, а їхні противники — російськомовні (румунськомовні, венгеромовні, і так далі) громадяни” (що це за венгеромовці з’явилися в Україні? І, може, тепер треба писати не Угорщина українською, а Венгрія?); в самому законопроекті: “застосування принципу **плюрилінгвізму**” (що за дивне поняття? Якщо “плюри” — латинський корінь “множини”, то від якого слова утворено “лінгвізм”? — лінгвіще? Чи все-таки має бути “плюрилінгвізм”?). Отже, автори законопроекту на належному рівні не володіють навіть українською мовою, хоч і є держчиновниками, депутатами Верховної Ради. А чи можливо, щоб громадяни України добре опанували кілька регіональних мов, аби мати можливість вільно послуговуватися ними за потреби?

І це якщо взяти до уваги, що за двадцять років нашої політики не спромоглися вивчити українську мову (кілька осіб із теперішньої провладної команди — приклади того, коли людина не може опанувати української мови)? А чи можлива така ситуація в Росії чи Польщі? Там будь-які заходи на підтримку мови національних меншин за сприяння держави все одно урочисто відкриватимуться лише державною мовою. А в нас державні чиновники й політики з екранів дозволяють собі послуговуватися мовою чужої держави? Невже ось це і є політика утвердження регіональних мов, яка насправді закріплюватиме право деяких громадян України поводитися й надалі без поваги до України? І, що цікаво, за всі ці двадцять років з екранів чомусь не чути румунської, турецької (а в нас є чимала община гагаузів), вірменської, угорської мов? Тоді для кого готується закон про державну мовну політику? Для ідеологів “Русского міра” в Україні?

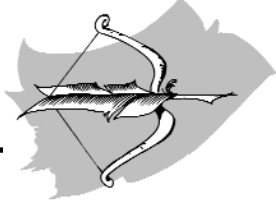
Наприклад, нещодавно мені довелось побувати на відкритті Днів культури України у Щещині (північ Польщі). По-перше, всі офіційні заходи (а також мова ведучих під час концертів) провадилися лише польською мовою. По-друге, громадяни Польщі, які мають українське походження, пояснили, що означає підтримка мови нацменшин у Польщі: це один канал на регіональному телебаченні з регіональним мовленням. А в Україні більшість

ефіру на провідних загальнодержавних рейтингових каналах (“Інтер”, “Україна” тощо) — російською мовою. І така політика сприяння російській мові відбувалася без жодних законів про мову протягом багатьох років.

У тексті законопроекту зазначено: “державна мова — закріплена законодавством мова, вживання якої обов’язкове в органах державного управління та діловодства, установах та організаціях, на підприємствах, у державних закладах освіти, науки, культури, в сферах зв’язку та інформатики тощо”. Але чомусь у цьому пункті випущено “в засобах масової інформації”. У статті 22 “Мова у сфері інформатики” зазначено “1. Основними мовами інформатики в Україні є українська, російська та англійська мови. Комп’ютерні системи та їх програмне забезпечення, що використовуються органами державної влади і органами місцевого самоврядування, державними підприємствами, установами та організаціями, повинні забезпечуватися можливістю обробляти українськомовні, російськомовні та англійськомовні тексти. У державних комп’ютерних системах та їх програмному забезпеченні можуть вільно використовуватися інші мови”. Чому в окремих статтях нового законопроекту все замикане на російській мові і не беруться до уваги мови інших національних меншин?

У статті 23 “Мова у сфері культури” зазначено: “1. Держава, підкреслюючи важливість міжкультурного діалогу і багатомовності, дбає про розвиток українськомовних форм культурного життя, гарантує вільне використання регіональних мов або мов меншин у сфері культури, невтручання у творчу діяльність діячів культури і забезпечує реалізацію прав і культурних інтересів всіх мовних груп в Україні. 2. З метою широкого ознайомлення громадян України з досягненнями культури інших народів світу в Україні забезпечуються переклади і видання художньої, політичної, наукової й іншої літератури українською мовою, регіональними мовами або мовами меншин, іншими мовами”. Отже, йдеться про утвердження на державному рівні програм підтримки щодо “вільного використання регіональних мов”. У разі підтримки російськомовної культури існує величезний ризик маргіналізувати культуру українську (й передовсім українськомовну). Сьогодні книжковий ринок в Україні й так перенасичений продукцією з Росії, натомість передовсім українські видавці потребують реальних підтримок з боку держави для популяризації української книжки. Це саме стосується і музичних виконавців, і виробників українського кіно.

Автори законопроекту нібито відштовхуються від намагання зруйнувати міф, який існує в Україні, мовляв, “російськомовні... громадяни — ‘п’ята колона”, манкурти, потенційно небезпечне явище для української державності”. Або ж: “В суспільстві сформувався абсолютно сфальшований міф в загальних рисах який

ідеологія, міф, утопія

можна описати так: іншомовний українець — не патріот — голосує за консервативні недержавницькі сили — сепаратист, потенційний зрадник або жертва дій зовнішніх сил”. Насамкінець автори проекту говорять, що “як одні, так і інші забувають, що на референдумі про проголошення незалежності України 1 грудня 1991 року 90,32 % громадян проголосувало “ЗА”. З них у Дніпропетровській області майже 91 %, у Донецькій — 77 %, Запорізькій — 81 %, Луганській — 84 %, Миколаївській — 89 %, Одеській — 85 %, м. Севастополі — 57 %, Харківській — 76 %, АР Крим — 54 %, Херсонській — 90 %. **Це чи не єдиний раз коли українськомовна, російськомовна та іншомовна спільноти України голосували разом і настільки одноставно**”. Кожен з цих тверджень потребує уточнень.

В Україні немає конфлікту між російськомовними й українськомовними громадянами. Конфлікт існує між різними ідеологічними проектами. Один із таких проектів — “Руський мір”, який утверджує не лише право за російською мовою, а й прагнення розчленивати Україну в імперському тілі Росії. Російська мова в Україні для однієї частини є формою понівечення національної культурної традиції. Україна ніколи не була “меншим братом” Росії, вона була насильницьки загарбана Російською імперією. Й саме імперія чинила тиск, аби знищити всі можливі форми національної незалежності, підкорити церкву, скарбницю, історію. Годі нагадувати про Валуєвський циркуляр та Емський указ. Зрештою, політика знищення національних основ української держави досягла свого апогею в 1930-ті роки, коли було знищено плеяду найвизначніших письменників, науковців, одне слово, тих, кого в європейській традиції узвичаєно називати інтелектуалами.

Безперечно, подібні звірства були в радянській системі і щодо представників російської культури. Але пропорції інші. Тому сьогодні будь-який розумний політик, який знається на історії України, ніколи б не погодився підтримати проект державної мовної політики, який ніяк не допомагає українській мові здобути свій належний статус. Хтось може заперечити і сказати, що якби українська мова була справді життєствердною, то ніщо б їй не завадило й вона могла б розвиватися на конкурентних засадах. Насправді ця теза, яка сьогодні активно побутує в медіа й на різних форумах, походить від незнання ситуації. За українською мовою було закріплено статус (імідж) другорядної мови, яка не може повноцінно використовуватися в науці, у високій технології, у бізнесі, в медицині, в культурі, в медіа... Для такого погляду було достатньо поштовхів в історії: окремі мовні шари вилучали, забороняли, були створені спеціальні таблиці, які мали заборонити використання тих або тих лексем. За двадцять років незалежності так і не було розроблено національної доктрини не просто збереження, а підняття престижу української мови серед громадян України. Якщо Росія фінансує величезну кількість

проектів за кордоном, пов’язаних із розвитком російської мови, якщо Іспанія утверджує свою мову через Інститут Сервантеса, Британія через Британську раду, Німеччина через Гете-Інститут, то Україна не має жодних центрів за кордоном, які б сприяли популяризації української мови та культури, часто бібліотеки посольств і консульств України за кордоном вражають скромністю.

Об’єднання російськомовних та українськомовних українців під час референдуму 1991 року відбулося саме тому, що українці як нація відчули неспроможність життя в радянському імперському тілі за принципами комунізму. І референдум став поштовхом до впровадження політики національної солідарності, консолідації. Натомість у незалежній Україні пострадянська риторика була надзвичайно потужна, почали впроваджуватися механізми, які не віддаляли Україну від СРСР, а створювали міф прекрасного минулого. Не було сконструйовано спільної національної європейської історичної ідентичності через провокаційну або ж просто непродуману державну політику, передовсім у мовному питанні.

Сьогодні антинауково й безвідповідально прирівнювати російськомовних до національної меншини, надаючи право на утвердження статусу регіональної за російською мовою. Російська мова в Україні — далеко не завжди ознака наявності етнічних росіян, яким потрібне закріплене державою право на збереження своїх культурних традицій і мовних прав. Для нашої держави, і в жодному разі не потрібно підмінити ці поняття, російська мова — це спадок російсько-радянської імперської політики, який викривляє національну ідентичність, який не дає можливості вибудувати національну політику в Україні. Все це перетворює Україну для зовнішнього світу на незрозумілу сіру пляму, яка існує на орбіті Росії.

Одна з вад представленого законопроекту в тому, що він не бере до уваги напрацювань сучасної мовознавчої науки, передовсім соціолінгвістики, позаяк авторам його не відоме таке поняття, як “мовна стійкість”. Новий закон остаточно може зруйнувати це поняття, але руйнація відбуватиметься переважно на матеріалі української мови. Соціолінгвістичні дослідження, зокрема проведені в Національному університеті “Києво-Могилянська академія” під керівництвом Лариси Масенко, засвідчили, що для українськомовних громадян України на півдні і на сході мовна стійкість постає розмитістю. У Києві часто українськомовні переходять на російську мову, якщо до них звертаються російською. Натомість російськомовні зберігають свою мовну належність у відповідях на запитання українською мовою. Ба більше, часто російськомовні просять перейти (можливий також і психологічний тиск) співрозмовника на російську мову. Або ж можна пригадати нещодавній випадок, коли півзахисник збірної України та київського “Динамо” Олександр Алієв відмовився відповідати на запитання

Фото Олександра Литвиненка

українською мовою одного з телеканалів. На запитання журналіста українською Алієв відповів: “Задавайте, пожалуйста, вопрос по-русски, я украинского не понимаю”. Чи допоможе новий проект закону розв’язати подібні конфлікти? Навпаки, він надаватиме всі права російській мові й нівелюватиме права української. Чи можлива така поведінка футболіста французької чи польської команд? В Україні гравець національної збірної може дозволити собі фактично зовсім нетолерантне (якщо не сказати хамське) ставлення до мови своєї держави, змушуючи журналіста вивчати мову іншої держави, аби проводити інтерв’ю. Навколо російської мови створено міф соціальної вишесті, універсальної престижності. Зрештою, звичайно, це мова майже однієї шостої земної кулі (як колись казали), мова, яка не була переслідувана й заборонена. Натомість українська мова так і не здобула свого найширшого представлення в Україні за двадцять років. А проект закону про державну мовну політику остаточно може розділити Україну за мовною ознакою: українська залишиться переважно мовою Західної та Центральної України, Східної та Південної України, незважаючи на значну частку українськомовних у регіонах, під тиском політичних ідеологічних чинників закріпить за собою статус регіональної російськомовної території, що сприятиме її дистанціюванню від України, тобто відвертому сепаратизму, який уже блукав у Северодонецьку 2004 року.

С. Ківалов і В. Колесніченко в пояснювальній записці навели справді вкрай промовистий факт референдуму 1991 року. Тоді Україна об’єдналася у спільному бажанні вийти з радянського духовно-культурного й політичного вакууму, здобувши незалежність. Але цей факт передбачав утвердження власної національної ідентичності, для України прикладом могла б стати Польща, країна близька з багатьох причин. Натомість різні фактори всередині Ук-

раїни перешкодили важливим процесам утвердження національної й державної самоідентифікації. Пропонований до затвердження у Верховній Раді законопроект “Про засади державної мовної політики” тільки погіршить ситуацію. Або ж призведе до остаточного розколу України й розпочне реальну громадянську війну, на порозі якої Україна нині стоїть.

Коментарі

Професор Давид Фрик (Університет Берклі, США): “Сполучені Штати — країна, в якій уже протягом ста років утверджуються принципи толерантності до мов національних меншин (із яких, як часом жартують, і складається наша держава), у політиці затверджено засади мультилінгвізму. Проте сьогодні в кількох південних регіонах маємо інтенсифікацію іспанської мови. Це пов’язано із тим, що в тих регіонах сформувалася величезна іспаномовна мексиканська або ж латиноамериканська громада, а історично деякі регіони належали Іспанії, як Флорида. Проте у Штатах офіційна мова — англійська. І в присутності громадянина США іспаномовні громадяни США ніколи не перейдуть на іспанську мову, хоча й можуть усіляким чином її популяризувати, виставляючи вивіски у крамницях іспанською мовою. Щось подібне, можливо, має бути і в Україні. Українська мова — державна, офіційна. І в Криму чи в будь-якому південному чи східному регіоні, коли мешканці чують українську мову, вони мають переходити на українську, спілкуючись між собою російською чи будь-якою іншою. Допоки цього не відбудеться, в Україні рано говорити про політику мультикультуралізму, яка б потурала регіональним мовам національних меншин. Спершу має бути сформована повага до української мови”.

Професор Вільям Нікел (Університет Чикаго, США): “Ми у Штатах сьогодні спостерігаємо за Україною як країною, де може розпочатися громадянська війна на мовному ґрунті. Російська мова, наскільки ми можемо стверджувати,

має негативний вплив на розвиток української. У громадян — носіїв української мови — відбувається змішування мовних кодів. Вихідці з українськомовних регіонів, потрапляючи в російськомовні ситуації, переходять на російську. Це можна пояснити ідеологічною політикою, за якою російська мова позиціонувалася як вища, краща, елітніша, функціональніша. Тому російськомовні часто зберігають свою мову в українськомовному регіоні, бо спрацьовує мовна стійкість, що підтримується психологічними установками. Насправді, російська мова в Україні — лише варіант російської мови, адаптований українцями, тобто це своєрідна лінгва-франка, мова ненормативна. Тому в Україні мовна політика має сприяти утвердженню престижності за українською мовою, а не розвиткові російської мови для українських громадян. Звичайно, я не кажу про справді російську діаспору в Україні, яка прагне зберегти свою російську мову”.

Професор Етан Поллок (Університет Брауна, США): “Мені здається, що пропорований законопроект про державну мовну політику в Україні своєодні є більше політичним рішенням, ніж фаховим мовознавчим. Цей закон відображатиме не реальну мовну ситуацію, а спонукатиме Україну до поділу за мовною ознакою. На жаль, Україна належить до нестабільного соціально-економічного регіону, з хисткою політикою, яка за останні два роки кардинально відійшла від демократичних тенденцій. Це помічають західні експерти, але, на жаль, наскільки я розумію, це не бере до уваги українська влада, думаючи, що всі претензії Європи і США надумані. Президент у будь-якому разі має ветоувати закон про державну мовну політику, аби зберегти Україну монолітною. Цей закон нині не на часі, бо Україна не зробила всіх потрібних кроків для утвердження себе як незалежної монолітної про-європейської держави, в якій поважають свою мову та історію. Але такий закон буде потрібний після офіційного прийняття України в ЄС”.

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ, письменник, лауреат Національної премії ім. Тараса Шевченка

Що це за країна, в якій до її головного законодавчого органу обирають політичних диверсантів, ненависників її державної незалежності, індивідів, готових продати, розтоптати саму національну ідею?

Що це за країна, в якій гору беруть мерзотники й дерибанщики, в якій привладне дурило, закопавши губу, висміює патріотів, зневажає інтелектуалів, які не надбали собі “бабла”?

Що це за країна, яка, обираючи дедалі гірших чоловіків проводарів, котрі, руйнуючи її зсередини, вже нині творять враження рахітчної її незалежності й гротескної неадекватності?

Що це за країна, в якій усяка брідота й потолок плює в очі титульній нації; в якій маргінальна заброда диктує правила, норми й умови існування?

Що це за країна, в якій її посполитий люд, смиренно схиливши лоби, терпить наругу над національними святинями, присипляючи себе дурними сподіванками: “Та ж якось воно буде...”

Ця країна — Україна.

Якщо в кожній повноцінній державі світу є такі трепетно священні речі, на які накладено вічні табу, то в Україні вже зроблено державною релігією тотальну політкоректність, квазікоректність і псевдокоректність, що й дозво-

Необхідна згуртованість

Рауль ЧІЛАЧАВА, письменник, доктор філології, професор, заслужений діяч мистецтв України, Посол України в Латвії в 2006—2010 роках

Пам’ятаю, ще 1989 року мені доводилося виступати біля центрального стадіону на величезному мітингу на захист української мови. Але то було в тоталітарному СРСР. Не думав, що через два десятиліття, уже за часів незалежності, самі очільники країни замахнуться на святая святих нації — мову, порушуватимуть питання, яке розколює суспільство, завдає підступного удару національній єдності. Чи не є це своєрідним продовженням відомої доктрини про так званий “руський мір”, який нібито закінчується там, де перестають розмовляти російською мовою?

18 лютого цього року в Латвії стараннями ідейних спадкоємців колишніх інтерфронтівців був проведений референдум щодо визнання російської другою державною мовою. Референдум не досяг успіху: “за” проголосувало лише 17 відсотків населення. Мені здається, що і в Україні

ляють кожному заволоці, кожній недолудині, кожному печерному шовіністові почуватися безпечним за свої злочинні дії проти національних цінностей, за посягання на всі наші табу.

Це ж в країні Україні ми дійшли до того, що все продається і купується — пости, чини, звання, голоси, душі людські.

Ще ж тільки в Україні одноклітинні істоти, в яких важко розгледіти бодай туманний натяк на гомо сапієнс, канонізовано в політичну еліту.

Ще ж тільки в Україні, слухаючи “диригента” парламенту Чечетова або кідалових-ківалових, соколесніченків розумієш, що Геббельс увесь не вмер — він має у нашому парламенті стільки клонів.

Але історія свідчить: українці таки немилосердно довго запрягають, та вже як запряжуть — то гей...

І тому не завжди у нас: “На всіх языках все мовчить, / Бо благоденствує”. Часом оте “все” говорить. А коли говорить, то так, що — “і Дніпро, і кручі”. І говорить цей голос національної справедливості одностайне: не буде “українського гетто”, не буде “білоруських варіантів”, не буде ліричної безпорадності, а отже, не буде і “двомовності” як замаскованого синоніма російської, як мови національної меншини, до якої нас методично-невтомно підштовхують звикати.

Не буде, якщо не дозволимо. Бо “ми”, за Василем Симоненком, “це не безліч стандартних “я”. Бо пам’ятаємо Стусове “Гріх — не боротися за себе. І не випростувати себе”.

І тоді на запитання “що це за країна?” я відповім — це країна, де радіють, мислять і критикують владу по-українському. Адже двох мов, вітчизн і любовей не буває.

А наймення українець — на решті дійде до кожного — не декоративна прикраса. Українець — наша реалізована сутність.

необхідна більша згуртованість і активність усіх свідомих і патріотично налаштованих громадян, аби захистити демократичні основи держави, її Конституцію, яка давно вже визначила статус і державної мови, і мов національних меншин.

Мені подобається гасло: “Прагнеш двомовності — вивчи українську!”. Коли цей заклик стане реальністю, то відпаде привід для протистояння на мовному ґрунті. На жаль, поки більшість Верховної Ради не усвідомлює, що без мови нема нації, нема держави. Спокою не буде, бо “руський мір”, не відчувши справжнього супротиву, наступатиме й надалі, аж до повного нівелювання найдорожчого духовного скарбу народу.

Врятуймо мову —

Як вони убиватимуть нашу мову і як нам протидіяти

Максим СТРИХА, доктор фізико-математичних наук, письменник

Не розводитимуся про те, навіщо “регіонали” перед виборами вкотре витягнули тему російської мови — це очевидно. Не писатиму й про фальшивість самого гасла “захисту російськомовних в Україні” — вона зрозуміла для всіх неупереджених. Спробую зосередитися на тому, як ухвалений (наразі в першому читанні) законопроект Ківалова—Колесніченка убиватиме мою рідну українську мову (звісно, коли цей закон підпише президент України). І як нам усім протидіяти цьому вбивству.

Оглядачі найбільше акцентували на тому, що майбутній закон майже автоматично робить російську “регіональною” приблизно в половині регіонів держави (де проживає понад 2/3 її громадян). Адже ради не можуть не ухвалити відповідних рішень, якщо на їх користь буде зібрано підписи щонайменше 10 % населення. А навіть у Києві (негативно налаштованому до офіційної двомовності — про це свідчать усі опитування) колесніченки ці 300 тисяч підписів (справжніх чи ні — хто перевірятиме?) подадуть. І з моменту проголошення російської мови регіональною вона перебирає на себе фактично всі офіційні функції. Отже, навіть декларована законопроектом необхідність вивчати українську в школі перетвориться на фікцію — навіщо вивчати мову, без якої спокійно можна обійтися без будь-якої шкоди для кар’єрного просування?

З огляду на те, хто нині очолює освітянську галузь, можна сміливо прогнозувати: вищу освіту на сході й півдні буде русифіковано швидко й тотально, середню школу — повільніше, але й тут усе наблизиться до “показників 1987 року” (коли результати русифікації в освіті сягнули свого апогею).

Проте це не означає, що українська збережеться бодай за Великою Кільцевою (перетворити російську на регіональну в Київській області наразі наче не входить і в плани колесніченків). Адже законопроект ретельно скасовує всі норми українського законодавства, які досі створювали певні гарантії для присутності державної мови в освіті, кіно, телебаченні, рекламі та певних інших сферах.

До чого це призведе на практиці? Ось відомий приклад із галузі, де досі закон ніяк не захищав української, і де, отже, діяли суто ринкові механізми. 20 років

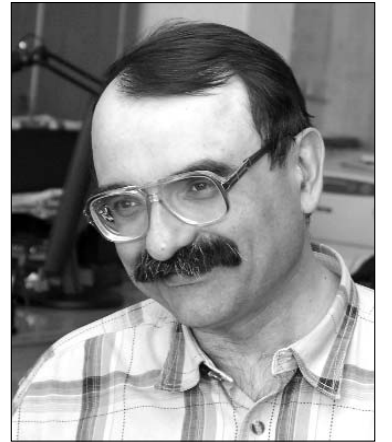
тому близько 70 % сукупного накладу українських часописів виходило українською. Зараз — несповна 10 %. Адже в державі, де принаймні половина населення — українськомовні, бізнес переконаний: українськомовний завжди купить російськомовне видання (яке і на “ринки СНД” може прорватися). А ось російськомовний українського найчастіше не купить. Підкреслюю — говорю не про реальну ситуацію, а про стереотип, який спонукає інвесторів переводити на російську навіть комерційно успішні українськомовні видання (бо прибуток від російськомовних може виявитися ще вищий!).

Українськомовна громада могла б протиставити цьому лише одне — масовий і рішучий бойкот інформаційних і розважальних російськомовних видань і культурних практик, аби інвестори зрозуміли: їхня антиукраїнська політика приноситиме не лише прибутки. Але через вроджену українську толерантність ми досі цього не зробили. Тому міністр Табачник має підстави публічно обурюватися: ось ми готуємо журналістів українською і створюємо для них проблеми, бо працювати їм доведеться переважно у російськомовних ЗМІ. І, на жаль, він правий. Трагедія дуже багатьох журналістів, які сьогодні фактично не мають змоги працювати в рідній державі рідною мовою — взагалі тема для окремої розмови.

Тому в силу тих-таки “ринкових причин” і за Великою Кільцевою стрімко зникне українськомовна реклама й залишки українськомовних ЗМІ, російська дедалі впевненіше повертатиметься в освіту (на виконання вказівок міністра-українофоба). Щоправда, рішення сільських рад тут ще оформлюватимуть українською.

На Галичині ситуація з мовою, звісно, буде оптимістичнішою. Але про український дубляж кіно можна буде забути й тут — ніхто його спеціально для галичан не виготовлятиме. Місткість ринку не та. А захистити українців від цієї “зарази” колесніченки заповзялися принципово — дарма, що навіть у Донецьку касові збори від українськомовних показів упродовж останніх п’яти років лише зростали.

Звісно, й після закону Ківалова—Колесніченка буде якийсь життя — українською писатимуть добрі книги, співатимуть пісні, нею навіть виходитимуть якісь газети, орієнтовані чи то на сіль-

ського, чи то навпаки на “просунутого” читача. Іноді вона звучатиме з вуст вищих посадових осіб — переважно в ритуальних моментах “про людське око”. Але це вже буде існування в гетто — справжнє життя йтиме російською в її специфічному донецькому різновиді. Як іде вже значною мірою сьогодні — без жодного мовного закону.

Що ж робити пересічному українцеві, який ще зберіг бажання жити в цивілізованій українській Україні? Насамперед згадати про власну гідність і принципово не купувати російськомовних продуктів і послуг. Тоді, можливо, видавці всіх “теленедель” і “наталі”, продюсери всіх білик і повалій згадають про необхідність бодай якось задовольняти мовні потреби тубільців. Підтримувати українськомовні газети, книжки й гурти своєю трудовою гривнею. Не переходити перелякано на “регіональну”, коли нею говорить начальство.

І, прийшовши на вибори, обов’язково проголосувати за один із гарантовано прохідних позиційних списків. І за узгодженою опозиційного кандидата в мажоритарному окрузі. Нехай навіть хтось із “незалежних” здаватиметься й симпатичнішим. Бо надто висока сьогодні вага кожного голосу, а позиція “протисіхства” вже завела нас туди, де ми перебуваємо сьогодні.

Насамкінець, у кожного можуть бути власні рецепти. Коли меткі і юні кияни зі ЗМІ чи держустанов звертаються до мене російською (останнім часом це стається дедалі частіше), я чорно відповідаю... польською (яку горезвісна мовна Хартія в Україні захищає так само, як і російську). Мовляв — ви регіонально, і це ваше право, але тоді і я регіонально, і це моє право. Найчастіше ці меткі молоді люди переходять на доволі пристойну українську.

Шибениця над мовою України

історію незалежності України. Вона перерізала мовну артерію українця, його етнос, культуру, звичай, схитнула теперішнє, затуманила майбутнє...

У багатотрагедальну історію становлення української мови та її протистояння різноколірним колоніалістам, народні обранці зробили епохальний внесок. Осліплені жахом втрати державного корита, можновладці ухвалили морально-суїцидальний закон, за яким упродовж сотень років поспіль підпільно-українськомовний українець, у власній країні досі лишається об’єктом психологічної,

географічної і державної меншовартості.

Приголомшливо, що лише на догоду примарного рейтингу “Зрада” позбавила нас останньої, сакральної цінності — мови (матеріальні цінності давно в їхніх руках).

Тепер уже й нашої “солов’їній” винесено конституційний вердикт — шибеницю!

Можливо, міць нашу Господь випробує силою перманентних трагедій?..

Панове, будьмо притомними й пильними, адже за епохою атомного Чорнобиля наближається епоха Чорнобиля мовного!

Евген ТОВСТУХА, лікар-фітотерапевт, член Національної спілки письменників України

Верховна Рада, чи як її називає народ, — “Верховна Зрада”, ухвалила найганебніший закон за всю

МОВА ВРЯТУЄ НАС!

Володимир ЗАГОРІЙ,
доктор фармацевтичних наук,
професор, президент
Ліги українських меценатів

В Україні проживає толерантний народ. Тут не ущемленими в жодних своїх правах почуваються представники всіх національностей. Але у ЗМІ безкінечна демагогія про те, що в нас переслідується російська мова, що в нас дискримінуються національні меншини. З різного рівня трибун демагогія однієї масті (читаю, здогадайся — якої) розповідають нам байки про мовне насильство в Україні, про агресивний український націоналізм, про насильницьку українізацію. Мета всього цього: відвернути увагу від правової вакханалії,

Це провокує громадянський неспокій

яка твориться в державі, заступити торжество беззаконня, корупцію, рейдерські війни, в яких частково беруть участь і державні структури, зазобувати так, щоб люди не помічали соціальної несправедливості й погіршення економічної ситуації, яка неймовірно понижує рівень і якість життя людей. Зазіхання на державну мову — пробний камінь: а чи зможуть громадяни держави дати по руках цим зайдам так, щоб вони й десятому заказали? Не зможемо протистояти таким атакам українофобів — тоді нічого вважати себе повноцінною європейською нацією, народом із почуттям патріотизму в душі. Бо Європа — то й патріотизм і національні пріоритети в кожній її державі.

Вірю, що — зможемо. Бо ми пам'ятаємо, чі ми діти. Пам'ятаємо, що ми тут родилися і хрестилися. Бо на цій землі — святі могили наших пращурів. Та якби, не дай Боже, це лихо сталося, то мертві перевернулися б у тих могилах. Ми — їхні представники на цьому світі. І ми представники тут усіх майбутніх українських поколінь, які сподіваються на нас і вірять у нас. Ми стоїмо на сторожі національних святителів. Виходячи

саме з них, ухвалювалася наша Конституція. У її підвалинах виразно закладено принципи існування держави, яка розташована на території українського народу й не випадково називається Україною, як Франція — Францією, Німеччина — Німеччиною, Росія — Росією, Швеція — Швецією...

Нас хотіли б спочатку привчити: взагалі-то це й Україна, але — не зовсім, бо вже й — трохи Росія. А далі — ще крок у відомому напрямі. А далі — ще. Й так — аж до остаточної втрати всього українського, а отже, й держави загалом. Ось така стратегія і тактика цих політичних авантюристів.

Звичайно, ми не дозволимо їм вирішувати за нас, що і як повинно бути в Українській державі. Бо це — наша, а не їхня, держава. Вони вже нам виразно показали, що, хоч у них у кишені мандати депутатів нашого найвищого законодавчого органу, але насправді вони, мабуть, агенти впливу зовсім інших держав. Станемо в обороні громадянського миру й спокою в Україні, не допустимо дестабілізації ситуації. “Ні!” — провокаціям громадянської війни, що можуть бути викликані такими діями українофобів.

«Все, що сталося, вже сталося — його відмінити не можна»

Ярослав ЯЦКІВ,
академік Національної академії
наук України

Цей вислів — наслідок ухвалення на даному етапі розвитку науки Загальної теорії відносності (ЗТВ). Чи справедлива ЗТВ та її висновки?

На це питання сьогодні намагається відповісти світова наукова спільнота, враховуючи всі зовнішні та внутрішні чинники навколишнього світу, що нас оточує. І не поспішає з висновками доти, доки не вивчить усі можливі наслідки відмови від ЗТВ.

Усе те, що сталося 5 червня 2012 року у Верховній Раді незалежної соборної держави України при ухваленні у першому читанні мовного законопроекту, з яких би позицій не оцінювати цю подію, не можна вважати всебічно вивченим та обґрунтованим.

Хто і коли у Верховній Раді обговорив усі можливі наслідки ухвалення такого закону?

Чи можна вважати аргументом

на користь ухвалення цього законопроекту таке твердження: “Ми обіцяли під час проведення виборної президентської кампанії ухвалення такого закону, ми це виконуємо”?

На мій погляд, Ви — парламентська більшість, дуже багато обіцяли. А як говорять мої колеги-астрономи: “А Віз (сузір'я) і нині там”.

Чому не виконуються закони про освіту, науку та інновації?

Чому наука України, зокрема гуманітарна, на “голодному пайку” в державі?

Перелік таких “чому” можна продовжувати, оскільки, здається, не маю грівів за собою і на державній службі, і на науковій ниві. Більшість своїх наукових праць написав російською та англійською мовами. Не розумію тих батьків, які не радять своїм дітям вивчати більше мов (згадую, колись давно разом з А. Матвіємком був на відкритті у Сімферополі другої українськомовної школи. Розлучені батьки вигукнули “Нам достаточо одного русского языка!” Що тут скажеш — діагноз очевидний).

Вадим СКУРАТІВСЬКИЙ

Середина 1970-х. Офіцер гебе моему колезі, кінознавцю Роману Корогодському: “О, так вы говорите по-украински? Сразу видно — вы украинский националист!!!”

Себто емблематична сцена суто адміністративно-поліційного насильства над українською мовою. Насильства, яке в повному обсязі постало з часів агресивної українофобської катівської риторики початку 1860-х, по тому необхідно-бюрократично перетворилося на фактично тотальну захорону української в часи Валуєвського циркуляру та Емського указу. А вже на початку ХХ ст. — катастрофа всіх спроб бодай якогось українськомовного облаштування тутешньої народної освіти. Всіх...

Варто обрахувати подальші демонічно-поліційні хрестоматійні сеанси того суто поліційного насильства: тотальна репресія всіх проявів та інститутів “українізації” 1920-х у 1930-х; воєнна ж Україна адміністративно зрощується по всій своїй географічній горизонталі і всій суспільній вертикалі. Включаючи те реще у гебітському кабінеті часів “застою”...

Те чи не безприкладне в усій світовій мовно-політичній історії неунікно припинилося лише на зламі 1980—1990-х у зв'язку з відомими гіперподіями, які струсували світ.

ГОЛОС ІЗ-ЗА ҐРАТ Це злочин проти нації

Сьогодні партія влади на чолі з Януковичем планує розглянути абсолютно авантюрний та безвідповідальний законопроект про запровадження двомовності в Україні. Це якраз той випадок, коли, як кажуть, їх ніхто не тягнув за язик — вони самі себе витягли.

Мушу зазначити, що двомовність в Україні уже введена — це мова фені, мова криміналу, мова корупції і тіншової економіки. Саме цією мовою вони заповнюють “бланки”, складають “звіти”, саме цією мовою і цими поняттями вони живуть і знущаються над країною.

Я давно казала: якщо у вас є проблема з мовами, якщо у вас є проблеми з двомовністю — вивчіть українську.

Запровадження другої державної мови — не просто передвиборна ініціатива Партії регіонів. Ми знаємо, що напередодні кожних виборів вони виймають цю тему і намагаються маніпулювати людьми. Їм не потрібна мова ні російська, ні українська. Їм не потрібна ні Україна, ні Росія. Вони живуть за іншими поняттями. Їм пот-

рібне особисте збагачення, їм потрібен повний контроль над країною.

Я хочу з усією відповідальністю зазначити: це не просто передвибірні ігри — це злочин проти України, злочин проти нації, злочин проти історії і проти народу. І я з усією відповідальністю заявляю, що не дам цього зробити! Чуєте, я тут, за ґратами, не дам вам глумитися над Україною!

Я хочу, щоб ви всі знали, що знущатися над мовою, над основними принципами націєтворення набагато небезпечніше, ніж знущатися над Тимошенко. І хоч де б ви були, хоч що б ви робили — я обов'язково дістану вас і обов'язково змушу відповідати перед законом і перед країною за те, що ви робите зараз.

Юлія ТИМОШЕНКО
5 червня

Мовний геноцид

І ось тепер той мовний “законопроект”. Хоч як це парадоксально, але його належить кваліфікувати як “епохальний”.

Відтак мовний геноцид тут уже здійснюється не брутально-поліційними, знівсінло адміністративними, а юридичними, “законотворчими” засобами. Відтак українську мову спрощують нібито не в той катівський кабінет, не в ті поліційні “циркуляри” й “укази”: її депортують у вже нібито юридичне поле, у парламентську залу, у відповідний “законопроект”. З усіма відповідними довкола нього атрибутами: юридична риторика, посилання на всі параграфи, сказати б “римського права”, посилання на “європейський досвід” і т. ін.

Але стратегічна мета цієї юридично облаштованої інтриги — та ж сама, що і в попередньої півторастолітньої поліційної агресії, романовської і радянської, проти української мови! Спродати її, ту мову, на ешафот, але вже під барабанний бій — не одверто-поліційний, а замасковано-юридичний.

При цьому спрощення те, вочевидь, завершує фактичну позахорону української в часи “нашого”, з дозволу сказати б, “вільного ринку”. Донедавна репресована мова далеко не завжди, за двадцять років незалежності, витримувала конкуренцію з іншим мовним гравцем на цьому ринку... З імперським мовним Голафом — з його колосальним історичним досвідом не стільки “вільного”, скільки НЕвільного ринку.

Отож на такому ось “законопроекті” закінчується доба безпосереднього насильства над українською і розпочинається доба ще більш небезпечна: доба насильства над нею, опосередкованого юридично.

Якщо автентична Україна програє свій необхідний рух опору тій юридично замаскованій проти неї агресії, вона програє і ту свою автентичність. Можливо, надовго, якщо не назавжди.

Дмитро ГОРБАЧОВ,
мистецтвознавець,
дослідник світового та українського авангарду

Ситуація, яка зараз відбувається, не нова для української держави. Загадайте Царську Росію, заборону Щербицького... Він узагалі говорив про те, що всі наукові праці необхідно писати російською мовою...

Я ж можу сказати, що Україна — двомовна держава. Куди не поїдьте, чи то в Луганськ, чи то у Львів — українську мову слухають, знають і розуміють скрізь. Українська і російська гармонійно співіснують на усіх теренах країни. Сьогодні політики намагаються зробити ро-

Наша мова

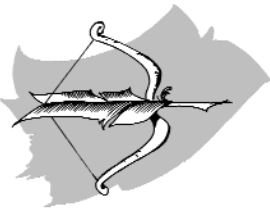
сійську мову єдиною, уміло прикриваючись піклуванням про гагаузів та інші національні меншини. А українську мову вони хочуть повернути туди, де вона була за часів Радянського Союзу, коли українська існувала лише номінально, нею ніхто не говорив. Ніде на вулицях я тоді не чув української. Навіть Єфремов нас попередив, що скоро ми повернемося до 1991 року.

Мені здається, що нічого у них не вийде, адже українська мова — наша мова, говорити нею природніше, ніж російською. Я — росіянин, але ви ніколи не почувете від мене жодного росій-

ського слова. Українська земля відгукується на українську мову.

А в того законопроекту немає жодних історичних перспектив. Принаймні я сподіваюся на те, що з цього нічого не вийде.

Мовний реваншизм — на марші

Микола ЖУЛИНСЬКИЙ,
академік НАН України

Згадується запис Олеса Гончара в щоденнику 19 липня 1994 р.: “...Коли кажемо про незалежність України, то це найперше мова, мова! Без неї незалежність — пусті слова”.

Згадуються і слова члена Французької академії наук Жана Дютюра, сказані ним після ухвалення 4 серпня 1994 року Національними зборами і Сенатом Франції закону про вживання французької мови: “Якщо існує загроза для мови народу, це означає, що є загроза і для існування держави”.

Здалося б, яка загроза з’явилася для Франції, що Конституційна рада цієї держави ухвалює рішення про прийняття спеціального закону, стаття 1 якого проголошує: “Французька мова як державна мова, згідно з Конституцією, є важливою складовою частиною самобутності та вона є мовою навчання, праці, обміну в усіх сферах суспільного життя...”

Але загроза для французької мови є, передусім вона зумовлена глобалізацією.

А що ж відбувається у нас? Хіба хвиля глобалізації не накопилася на нас? Хіба Російська Федерація не веде проти України інформаційної війни? Хіба не відбувається активна експансія з боку Росії на мовному, релігійному, культурно-інформаційному, не кажучи вже про фінансово-економічний, “фронт”? Хіба міграційні процеси глобального характеру не ускладнили внутрішні проблеми України? Маю на увазі не тільки питання інтеграції мігрантів в українське суспільство, а й “перекочування” їх у європейські країни.

Таке враження, що правляча партія діє на замовлення північного сусіда, який під вивіскою “Русский мір” активно впроваджує поза межами своєї держави, особливо в Україні, російську мову. Піднялася нова хвиля наступу на українську мову правлячою партією — Партією регіонів разом із комуністами, наступу на державну мову шляхом надання регіонального статусу російській мові. Правда, вони готові надати регіональний статус ще 17 мовам національних меншин України, хоча, зрозуміло, що йдеться про узаконену русифікацію України, неважко уявити, що почне діятися і в без того русифікованій Україні, де інформаційний, культурний, книжковий простір на 80 і біль-

ше відсотків окупований російською мовною продукцією, коли цей закон “Про засади державної мовної політики” запрацює. Тоді в 17 регіонах України із 27 російська мова стане офіційно регіональною, тобто домінуючою. І посилання на Європейську хартію регіональних і міноритарних мов, якою так ентузіастично розмахують регіонали, недоречні, бо ця Хартія передбачає збереження і захист тих мов, які перебувають на межі зникнення, тоді як у ратифікованій Верховною Радою України редакції Європейської Хартії регіональних і міноритарних мов (назва українською мовою — Європейська Хартія регіональних мов або мов меншин) підлягають державному захисту не мови як такі, а національні меншини, котрі використовують ці мови. До речі, Конституційна рада Франції 1999 року заборонила ратифікацію цієї Хартії, оскільки вона “зазіхає на конституційні принципи неподільності Республіки, рівності перед законом і єдності французького народу”.

Не імплемтували цю Хартію ні Російська Федерація, ні Бельгія, ні Італія... Із колишніх республік СРСР тільки Україна і Вірменія поспішили взяти на себе до кінця не усвідомлені зобов’язання про державну підтримку аж 13 мов національних меншин.

Зрозуміло, чому Партія регіонів і ті фракції, які стеляться їй під ноги, раптом вирішили заопікуватися “вкрай упередженою” в Україні російською мовою. На носі вибори, треба чимось відволікти увагу громадян від соціальних проблем, пополоскати настрої збудженої виборчої пропасницею електоральної маси вже законодавчо гарантованими нормами про вибір мови навчання в школі за заявами батьків, учнів, студентів. Уже й друкувати наукові праці, писати дисертації можна буде будь-якою мовою, читай: російською...

До речі, провладні сили в українському парламенті проштотували у формі закону концепцію державної мовної політики, тоді як “концепція державної мовної політики”, яку розробила Національна рада з питань культури і духовності при Президентові України, була вже схвалена Указом Президента України від 15 лютого 2010 р. № 161/2010. У цій концепції враховано мовні інтереси національних меншин.

Якщо ж Партія регіонів так клопочеться про статус української мови, про що демагогічно заговорили Колесніченко і К°, чому б їм не ініціювати ухвалення закону про українську мову як державну? Та ні, в них інші завдання і цілі. Вони очевидні. І спрямовані передусім на подальшу русифікацію України. Але цей мовний реванш не пройде! А тим, хто намагається реанімувати комуністичну політику русифікації, громадськість присуджуватиме, за прикладом французьких громадських асоціацій захисту французької мови, титули “Російський наймит”, “Російський попинач міжнародного рівня”.

Врятуймо мову —

По-живому

Олександр ФЕДУР,
дійсний член Національної академії мистецтв України, професор, доктор мистецтвознавства

Чи є Людина в державі, яка змогла б перейнятися долею свого народу, жити турботою про Україну, яку ділки при владі роздеребанують сьогодні і вчора безкарно і без сорому?

Чи є в цій державі Президент, який кілька років тому присягав на Біблію в ім’я добра та процвітання свого народу і заради щасливого майбутнього України?!

Що ми сьогодні маємо в Україні? Від заходу до сходу, від півночі до півдня — скрізь одне і те ж: одні сьогодні панують, інші — бідують, одні крадуть і брешуть, інші — покірно слухають і терплять. Ділки від політики по-живому ріжуть нашу державу, штучно розпалюють у ній міжнародну ворожнечу, розбрат, розсіюють зерна зневіри, а влада далі співає осанни про міфічно існуючі добро, порядок, справедливість.

Зло звило собі гніздо насамперед у стінах Верховної Ради України, де процвітають корупція, розбрат і зрада, і де в ім’я особистої вигоди брат готовий продати брата, а син — батька. Біди, негаразди, нещастя України — у Верховній Раді України, яка в цілому становить купу дармодів! Це кожен громадянин України мало не щодня бачить, чує, мало не щодня відчуває на собі і вкотре пересвідчується: ось там, у цій сесійній залі зібралися без винятку усі базіки, що за п’ятак, за оті тридцять срібняків готові чортові продати душу.

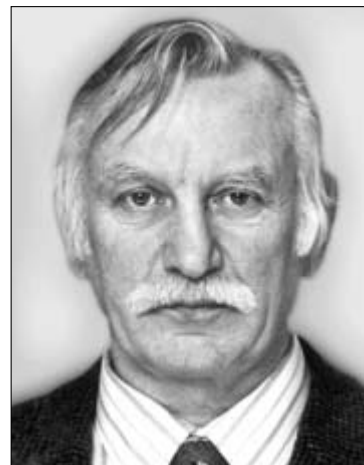
Не дбають у Верховній Раді про громадянську честь, порядність, не живуть у ній турботами про народ і державу, бо головний її очільник Володимир Литвин — людина без

совісті і честі, непатріот, який веде парламентський човен серед хвиль депутатського хаосу, зради, цинізму, авантюризму, амбіцій, а з ним разом на веслах усі, хто примостився в цьому паразитуючому човні — ліві, праві, в центрі, поза центром, — усі без винятку демонструють, хизуючись, що для них найперше, рідне — це власне багатство та способи його наживи.

Останнє сесійне засідання у Верховній Раді України, де був ухвалений у першому читанні проект закону “Про засади державної мовної політики”, підтвердило переконання людей, що політики державу ріжуть по-живому, що штучно надумані ними етнічні відміни заходу і сходу, півночі і півдня — це видумана спроба (не перша!) розділити країну, роз’єднати народ. Виникає небезпідставна підозра, що Олександр Турчинов, Микола Томенко, Андрій Кожем’якін, Арсеній Яценюк та іже з ними — рідні за духом брати Ківалова, Вадима Колесніченка, Олександра Єфремова та багатьох інших в цьому таборі носіїв парламентських негараздів; тих “інших”, що подібні до них, як близнюки, за ціною зради державних пріоритетів — Конституції, територіальної єдності та цілості.

Життя показує: країна котиться до темної “малоросійської ночі”, де засади європейської демократії будуть зведені нанівець, а демагогія й диктатура правлячого цинізму засядуть знову через кілька місяців на нових депутатських кріслах. Усе тут продається і купується! Отже, сьогодні не треба дати народові оговтатися, думкою освіжитися, треба його відволікати від головних проблем казками, треба таке видумувати, аби усьому народові було гірше. І ось у “тайзі азіатської Хохляндії” з’являються ківалови-колесніченки-єфремови, куплені за ламаний п’ятак.

Якою далекою від Європейської хартії регіональних мов є провокаторська ініціатива Ківалова, відомо-

го усім хитруна! Новий закон потрібний тим політикам, які ціною відмови від норм Конституції, явного лицемірства, свідомо, за великі отримані гроші розхитують далі човен депутатського розбрату-хаосу, які, “куплені за гріш” купують за той самий Юдин срібняк слабших духом. Таким парламентаріям не йдеться про спокій, добробут, гідність держави, надто далекі вони, колишні “партійно-комсомольські вожаки”, від народу, який вони цинічно, безкарно і безсоромно дурять.

У першому читанні проект закону здобув верховенство у нинішнього складу Верховної Ради. Другого читання не буде! З вулиць, майданів, студентських гуртожитків, сільських городів, розвалених і штучно зруйнованих, пограбованих заводських цехів, донбаських понівечених захланністю нинішніх нуворошів шахт лунають несміливі голоси протесту. Але вже гуртуються, збратано шикуються шеренги сміливих, наростає лавинно народний гнів! Тоді ківалови-колесніченки, колишні советські вожді відчують могуть, силу наростання, нестримності народного опору, народної ненависті, народної зневаги, народного протистояння, опору, і підступна, куплена за великі гроші злодійська влада змушена буде відступити!

Русофілів програмують на Банковій

Сергій ГРАБОВСЬКИЙ,
кандидат філософських наук, член координаційної ради Асоціації українських письменників

Програма-мінімум тих залаштункових персонажів, хто готував мовний закон від імені Ківалова—Колесніченка, очевидна: розколоті українських громадян за мовною ознакою, нацькувати їх один на одного, відволікти від грабунку країни, забезпечити якнайкращі стартові позиції для Партії регіонів на виборах до Верховної Ради. Дещо менш очевидна, але також зрозуміла програма-максимум мовних льяльководів (зрозуміла всім освіченим людям, окрім, ясна річ,

проФФесіоналів з Партії регіонів): розчахнути Україну на шматки і по одному готувати їх до державної інтеграції з Росією. Бо ж Україна надто велика, щоб одразу її ковтати, можна і вдаватися, а так — кусень за куснем, рік за роком, концентруючи зусилля і кошти на русифікації тих чи інших територій (не лише у мовному, а ширше — у соціокультурному сенсі, перетворюючи їх на частини “Русского міра”): Крим, Донбас, Харків, Одеса, Причорномор’я і, зрештою, Київ, де за новим законом повинна запроваджуватися “регіональна” російська мова. Ну, а Правобережжя, Волинь і Галичина — хай то буде така собі “Україна-лайт”, хай збереже атрибути незалежності, все одно російський капітал її контролюватиме...

Але між цими двома програмами є й не надто очевидна проміжна. Також запрограмована ними, хто програмує русофілів на Банковій і Грушевського. Йдеться про зменшення людського потенціалу України, “висмокування” значної частини молодого покоління (передусім фахівців) за межі держави. Чому? Дуже просто. Основна маса випускників шкіл і вишів, які за новітнім законом де-факто майже повністю випадають зі сфери дії української мови, для яких вона стане необов’язковою внаслідок витіснення не лише з навчання, а й зі сфери офіційного

спілкування, із контексту освітніх процесів — це так звані “російськомовні” сходу й півдня України. Вся сіль новітнього мовного законодавства в тому, щоб громадянин Української держави не міг знати жодного слова українською мовою, не видав нічого про українську культуру та не звертав уваги на українські національні інтереси — й водночас не відчував від того жодного дискомфорту. Уже зараз школи України з російською мовою навчання відтворюють російсько-советські соціокультурні настанови в молодіжному середовищі, чому немало сприяє й домінуючий у певних регіонах вплив мас-медіа Російської Федерації. Далі ж випускники шкіл й особливо вишів зможуть адекватно почуватися і професійно працювати або в межах своїх “особливих” регіонів (що сприятиме згаданому вже розколу країни), або в Росії (імперській амбіції влади якої у найближчі роки потребуватимуть притоку молоді, енергійної, кваліфікованої й відданої ідеям “Русского міра” робочої сили). І не випадково Вадим Колесніченко активно займається не лише “боротьбою зі злочинною ОУН-УПА”, а й з різними молодіжними проектами — ясна річ, спільно з росіянами, у межах ідеології “Русского міра” та “спільного євразійського простору”...

МОВА ВРЯТУЄ НАС!

Рецидив малоросійського синдрому

Валерій ГУЖВА,
письменник

Найлегше — відбутися вербальними протестами проти ухваленого парламентом у першому читанні проекту закону з мовного питання, найважче — зупинити і в подальшому унеможливити “законотворчі” дії, спрямовані на злам генетичного коду української державності. Недокрівна опозиція виявилася безсилою проти більшості. Уявіть французів, котрим запропонували б другу чи регіональну арабську; німців у тій же ситуації, аби дебатовалася

регіональна турецька в їхній державі? Або латиноамериканську країну, що дебатовала б удержавнення англійської замість іспанської чи португальської? Це неможливо. Акції протесту змели б парламенти, що дозволили собі подібні експерименти. Українці холоднокрівніші.

Що пропонує фракція більшості в парламенті та її сателіти? Поруйнувати підвалини Конституції, відкрити шлях до федералізації України, віддати російській (насамперед) мові, що й без законодавчих поблажок має в нас вільний комунікативний простір, *carte blanche*. Що далі? Генномодифікована держава, ГМД. Привид, фантом, покруч.

Важко втриматися від емоцій, коли йдеться про долю суверенності України. Варто до статистичних даних про склад нинішнього парламенту (середній вік, середній освітній рівень, середній статок) запровадити графу “тест на IQ”. Яким виявиться результат? Навряд чи задовільним. Так і ввижаються в майбутньому трикоleur поряд із нашим національним прапором і над гербовим тризубом — двооголовий птах-мутант. Дійшло до того, що Перший канал Національного ра-

діо в новинах називає протестні акції проти мовного законопроекту націоналістичними. Божевілля!

Наприкінці 60-х років минулого століття Євген Маланюк пророчо зазирнув у наше сьогодення: “...проблема українського малоросійства є однією з найважливіших, якщо не центральних проблем, безпосередньо зв’язаних з нашою основною проблемою — проблемою державності. Що більше: це є та проблема, що першою встане перед державними мужами вже Державної України. І ще довго, в часі тривання й стабілізації державності, та проблема стоятиме першопляновим завданням, а для самої державності — грізним мemento”.

А кажуть, немає пророка...

Пропонований мовний законопроект — виплід і рецидив синдрому малоросійства.

Президент України, гарант Конституції, має шанс залишитися в історії нашої держави патріотом, а не колаборантом, якщо застосує право *вето* щодо законопроекту, що його, як міну уповільненої дії, намагаються підкласти під фундамент української суверенної держави. Нехай Боже Провидіння надасть твердості його руці.

Заява Української Республіканської партії проти омоскалення України

Події 5 червня 2012 р. у Верховній Раді остаточно розвіяли будь-які сумніви щодо центральної влади в Україні. Владу захопили не просто бандити і корупціонери. Це — чужинці, загарбники, “п’ята колена” Кремля!

Бо тільки окупант міг замахнутися на той найбільший і найдорощий скарб, що є у кожного народу — його мову.

Голосуючи за надання російській мові статусу регіональної (чи то пак другої державної) україножери з Партії регіонів та КПУ повністю викрили свою ворожу суть. Це замах не тільки на державну українську мову, це замах на українську державність! Тому, згідно зі статтею 37 Конституції ці антидержавні партії в Україні мають бути негайно заборонені! А їхніх керівників притягнуто до кримінальної відповідальності за розпалювання міжнаціональної ворожнечі і державну зраду.

Прикро, що опозиційні фракції у парламенті не зуміли зарадити цьому імпер-шовіністичному наступу. Депутати із БЮТ та НУНС пасивно спостерігали як розпинають українську мову. Вони навіть не

спромоглися голосувати “проти”. Замість того, аби блокувати шабаш українофобів, опозиціонери вдалися до банального демаршу, що було абсолютно неадекватною реакцією на по суті державний переворот. Бо що це за держава з чужою мовою! Парламентська опозиція того дня вкрила себе непомирною ганьбою. Вона зрадила Україну! Їй немає довіри! Тому жоден (!) з діючих народних депутатів не має будь-якого морального права балотуватися до нового парламенту. У Верховній Раді України потрібні борці, а не пристосуванці!

У ситуації, що склалася, Українська республіканська партія закликає до створення позапарламентської Української Національної Опозиції, яка об’єднає справжніх українських патріотів. Така опозиція мала б діяти обов’язково в рамках Комітету Опору диктатурі (КО-ДУ) і згуртувати такі партії як “Свобода”, КУН, УРП тощо.

Тільки рішучими й радикальними діями можна усунути від влади нащадків тих, які знищили Українську Народну Республіку, вчинили в Україні голодомори, репресії, втягнули нас у Другу світову війну, на чіх руках кров мільйонів закатованих українців!

Левко ЛУК’ЯНЕНКО,
голова Української республіканської партії

ГОЛОС ІЗ ЗАРУБІЖЖЯ

За нами — права

Леонід ЛИЩИНА,
член Ліги українських меценатів,
м. Торонто, Канада

Від цієї звістки — кажу без будь-якого перебільшення — здригнулася вся патріотична українська діаспора в усьому світі. Верховна Рада України ухвалила в першому читанні канібальський щодо державної мови законопроект, який підсунули ті, хто давно вже заслужив на звання видатних україножерів. Прикро, гидко, боляче. Важко повірити в те, що це можливо в державі, яка перейшла рубіж двох десятиліть незалежності. Ми намагаємося пояснити собі, чим спричинена така ситуація, в якій антиукраїнські сили в українському парламенті руйнують Українську державу. Бо ж, відомо, мова — це держава, одна з її найголовніших ознак, а також одна з тих національних святинь, зазіхати на яку — злочин. І цей злочин вчиняють так звані слуги народу. Для розуміння тверезим глуздом таке непосильне. Це ніби історія психічної хвороби або вистава в театрі абсурду.

В усьому світі, в усіх повноцінних державах маємо піететне ставлення до державних мов. Кожен

народ, що вийшов із колоніальної неволі, цінує те, що складає його етнічну ідентичність, що є свідченням його повноцінної присутності існування на планеті. А це передовсім мова. А вже згодом, на сотому місці, всі президенти, прем’єри, парламенти і їхні (часто недолугі й непатріотичні, як це бачимо в Україні) депутати. Схоже, що антиукраїнські сили, які взяли гору в Верховній Раді вдають, що вони не відають, що діють, що вони просто пропонують переоцінку цінностей. Але навіть сліпому видно: це — тест для українства. Якщо воно змовчить, далі будуть нові кроки для виконання операції повзучого державного перевороту.

Ми, патріотична українська діаспора, сьогодні разом із усіма тими, хто боронить українську мову, хто, зрештою, боронить цим і честь України, бо ж ухвалення такого закону стане всесвітньою ганьбою України. Але я вірю в здорові патріотичні сили, в тверезий глузд, у нормальний розвиток подій на моїй рідній землі. Вірю, що ця диверсія проти держави провалиться. Вірю, що наш народ — справжній господар своєї держави. Тому всі політичні авантюри приречені. Головне — щоб ми всі виступили дружною громадою, добре розуміючи, що Україна в нас одна й що починається вона з нашої мови. Мови наших пращурів, наших батьків, наших дітей, мови нашої землі. Тому за нами правда, а з нею — і сила, і воля.

Про другу Державну мову — і не тільки...

Петро і Наталка БУНЯКИ,
Рандолф, Нью Джерсі, США

Обурення немає меж. Згадуємо, як нас били і надалі б’ють. Закликаємо до спротиву, до об’єднання, до пошани самих себе!

Питання лише в тому, як довго ми битимемо на сполох? 350 років, 400 років чи більше? Коли нарешті буде отой вирішальний УДАР! Ми всюди спізнаємося, втрачаємо шанси і тоді — ОБУРЮЄМОСЯ! Говоримо, повторюємо вже сказане, закінчуючи тими словами, що говорив колись Іван Франко: “...довершилась Україні кривда стара, нам пора для України жись!”

Пора! А ми все ще говоримо, погрожуємо, що ось прийде пора... ось ми вам... І це, на жаль, почуття закорінене, і в Україні, і в Діаспорі. А може, та пора ВЖЕ ПРИЙШЛА! Чи не варто вести посилену, роз’яснюючу пропаганду, як витягнути вуздечку з власного рота, якою нагородили нас свої і чужі. Робити посилені демонстрації, готувати народ до справжнього повстання проти накинutoї тиранії. Вибори не за горами! Щоб знову не спізнитися! Не відокремитися отою відмовкою — моя хата скраю!

Народ тоді сильний, коли він діє, а не тоді коли нарікає!

І варто кожному з нас пам’ятати слова нашого Великого Каменяря:

“Кожний думай, що на тобі
Мільйонів стан стоїть,
Що за долю мільйонів
Мушиш дати ти одвіт”.

Передова вогнева лінія оборони

Василь ЗАХАРЧЕНКО,
письменник,
лауреат Національної премії
України імені Тараса Шевченка

елементарними знаннями української історії, перейнявшись світою пам’яттю про національних героїв, а ще братерським відчуттям ліктя один одного.

***

Хто воно такі українські патріоти? Це ті, що на кожному кроці закликають один одного до єдності, закликають до хрипоти, і *не об’єднуються*, а ще більше, з кожним роком, із кожними виборами роз’єднуються, розколюються, розсипаються в пил, паралітично наставляючи один проти одного свої гострі ліктяки, набичучи один проти одного свої безмозкі голови, по-каїнськи відводячи свої безсоромні очі.

І, що характерно, поговори з кожним із них — усі вони нещасні *Авелі*, а де ж той *Каїн*, що так їх *авелював*?

Та не Авелі ви, а звичайні собі дволикі Януси: перед народом співаєте Лазаря, а в душі кожен — заклятий якийсь антиукраїнською силою Каїн.

***

“Двомовного народу не може бути — це патологія”. (Василь Земляк).

А от вороги заповзалися з нас, українців, зробити “двуязычних”. Але ж двоязики в природі тільки гади.

***

Устаю й лягаю з однією й тією ж думкою: як доступніше, точніше донести до кожного українця, що намаганя запровадити в Україні другу державну мову — російську є *смертельновороже* Україні, кожному українцю (і старому, і шойно народженому немовляті), і що кожен, хто хоче надати в Україні статус державної російській мові — *заклятий*

ворог України, незалежно, на якому суспільному шаблі він стоїть.

Мова, рідна, родова (мова наших ділів, праділів), наша Українська Мова — це наша вічна національна *передова вогнева лінія*, наш перший і останній рубіж оборони, за межами якого — наше небуття.

***

Так, так. І в старості. Якщо ти відчув себе українцем, то переходи на українську! Що тобі в тій чужині мовній, яка тобі там радість? А перейшовши на рідну українську, ти станеш за приклад своїм онукам і правнукам та й дітям, яких у тебе вихопила була советська система з рук і перетворила на російськомовних чужинців на українській землі.

Подумай, шановний українцю! Змісни своє життя рідномовністю. Це додасть тобі років і років, і перед Богом ти будеш праведний.

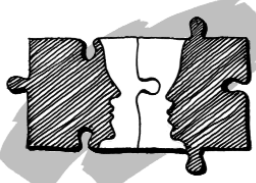
Хоч Вернадського слухаймо!

“Я відрізняюся від своїх політичних однодумців тим, що вважаю відродження української мови дуже великим позитивним явищем. Я не можу погодитися з тими, що, залишаючись українцями, приймають російську мову і російську культуру як рідну”. (Володимир Вернадський).

***

От хоч що мені кажуть, а жити в Україні й не знати мови цієї землі, яка тебе, чоловіка таки зайшлого, стільки років носить, — а то ще й здійсмати на глузи її мову й замість неї скрізь сунутися зі своєю, нав’язувати її цій землі в державні мови — не морально, не інтелігентно, не по-людськи.

Навздогін сказаному. Йдеться про нашу мовну стійкість. Наша мова — це наш бойовий рубіж. Здамо його, здамо Українську Державу. Україномовсь. Наше принципове україномовлення — це наша лінія Маннергейма.

Павло ГРИЦЕНКО,
доктор філологічних наук,
професор, директор Інституту
української мови НАН України

Турбуленції часу над материком Михайла Стельмаха

Художніх творів понадчасових і незмінних щодо їх сприйняття, прочитання не існує: плин часу з примхами оцінок і смаків підноситься на малесенький клапот п'єдесталу одних і зіштовхує з нього інших. Ще вчора ціноване як високе й естетично довершене сьогодні може бути оголошене художньо безвартісним, а то й шкідливим. На оцінному подіумі — незупинний калейдоскоп улавлених діячів; зблисками миготять постаті, події і явища, а навколо шумує супровід — феєрверк слів, декларацій, лозунгів, методик “об’єктивного” аналізу... Злива слів, змагальність у довершеній гостроті й дошкульності висловлювань нерідко заступають самі аналізовані тексти творів і їхніх авторів. Ця нескінченна побліжність літературна словолівність формує у суспільній свідомості портрет письменника, вельми віддалений від реальності, такий собі страшний усереднено-зневиразнений контурами й кольорами сурогат. Так поступово відвойовує собі права у культурному просторі субститут окремого літературного твору, а чи й творчості письменника як цілості, а за ним — і можливість різноманітних маніпуляцій, оцінних турбуленцій, здатних віддалити від читача, а то й віднести у незворотне небуття творчість Майстра (то ж буде робота прийдешнім історикам літератури, або згорнути з цих творів і самого автора порохи забуття і міфологічні нашарування).

Турбуленціям часу здатні протистояти лише тексти самого автора, особливо автентичні, не редаговані на догоду кон’юнктури: їх читання, вникання в художню сутність на тлі мінливих соціальних і культурних умов та естетичних парадигм відвіває полове добірного зерна творчості... Та чи готові ми до нового досягнення здобутків словесної творчості минулого, навіть і не такого вже віддаленого в часі? Чи готові до розважливого поцінування того, що створено попередниками, до спокійної аналітики, об’єктивно-стриманих оцінок, з яких зримо постане оцінка майбуття цієї творчості та можливі шляхи забезпечення її збереження й поступу в завтрашній день.

До таких роздумів спонукає творчість Михайла Стельмаха, роздумів, спровокованих не в останню чергу і ювілеєм письменника: 24 травня минуло 100 років від дня народження; чимало минуло й від 27 вересня 1983 року, коли митця не стало. Письменник залишив по собі великий різножанровий доробок, добре знааний його сучасниками і високо ними цінований. Залишив без персоналізованої опіки — активно зацікавлених родичів і когорти ревновідданих шанувальників, які з нагоди і без постійно нагадували б про письменника, дбали б про перевидання його творів, організували б конференції, оббивали високі пороги, аби увічнити його ім’я у назвах університетів, воювали за спорудження пам’ятників, випуск монет, твори б міфи... Усе, як водиться у таких випадках! Зі Стельмахом вийшло дещо інакше: його твори, з якими виростало кілька поколінь українців, його ім’я залишилися сам на сам з викликами надто розвихреного часу. У мінливих українських реаліях присутність Стельмаха у культурному просто-

рі продовжувала жити школа, де в обсягах, значно скромніших, урізаних порівняно з 60–80-ми роками, учнів знайомлять із його окремими творами. Усе рідше до творчості Стельмаха звертаються філологи, які проте продовжують знаходити в ній нове й художньо цінне, не зауважене дослідниками раніше. І це на тлі загальних слівес, величань щодо його вагомого внеску в українську літературу ХХ ст. та розбудову української мови. Історики літератури та критики час від часу повертаються до творчості М. Стельмаха (найчастіше з вимоги цілісної презентації літпроцесу ХХ ст.); значно скромніші успіхи у вивченні мови його творів: хоча мовознавці захистили на цю тему низку дисертацій, все ж про мову і стиль М. Стельмаха не підготовлено жодної ґрунтовної синтетичної монографії (невеличкі обсягом брошури про окремі явища його мовотворчості та книжечка про складне речення не покривають хоча б важливішого з непрості проблематики художнього мовомислення цього письменника).

І це при тому, що ім’я Михайло Стельмах у свідомості обізнаних з українською літературою залишається виразно індивідуальним через концепти: *добірна українська мова, українське село, ліризм, епічна широта*. Зауважимо, що сьогодні дослідники більше уваги зосереджують на інших творах, постанях, методиках вивчення, на інших естетичних пріоритетах. Тому доробок не лише М. Стельмаха, а й багатьох письменників, зокрема О. Гончара, П. Загребука, В. Земляка, Б. Харчука, А. Дімарова, Ю. Щербака,

Михайло Стельмах з матір’ю в рідному селі

Вал. Шевчука, В. Дрозда, Р. Іванчука та інших авторів, чийми творами може гонорувати будь-яка розвинена національно культурна, — залишаються на узбіччі інтересів сучасних дослідників, не прочитаними глибоко й не поцінованими об’єктивно й достойно в культурно-естетичних реаліях оновлюваної України. І не тому, що бракує рук до праці. Адже часто тексти, далекі від естетизму, радше — антиестетичні формою і своїм словесним рядом, художньо мало(без)вартісні тривалий час перебувають у центрі уваги “нео”-критики, їх “досліджують”, нерідко пропонуючи читачам як художнє відкриття. Такий

підхід формує інші ціннісні моделі сприйняття художнього слова, деактуалізує усталену аксіологічну засаду: *література — мистецтво слова*. Натомість з’являється пояснювально-примирливе протиставлення *література і читиво*, підносить т. зв. *легке читиво* як порятунк від мало(без)читальності сучасного суспільства, особливо молоді, порятунк української мови. Кваліфікація *легке читиво* ніби виводить такі тексти поза сферу художнього, бо його сприйняття читачем засадничо ніби не вимагає інтелектуальних зусиль та естетичного сприйняття читачем.

У круговерті ціннісних переорієнтацій художнього дискурсу зазнають переосмислення (активно — від середини 80-х рр. ХХ ст.) і творчість багатьох письменників, і звичні донедавна оцінки творів, їхні характерні ознаки, художні й мовні прийоми, моменти біографічні... Усе це закономірні прояви глобальних соціо-культурних і політичних трансформацій суспільства з притаманними таким процесам загостреними оцінками й критикою попередників, особливо часово ближчих; віддалені епохи для сучасників виявляються менш цікавими, хоча й вони, особливо національно визначальні постаті, твори й події, нерідко стають об’єктом нового прочитання, осмислення, шоправда, частіше — цілеспрямованого заперечення чи обниження.

Спостережено, що деякі визначення й характеристики творчості письменників ХХ ст. — епохи *до-80-х* — стали своєрідною індульгенцією для їх тенденцій-

до власне художніх, естетико-стильових і мовно-образних шукань авторів.

Звичайно, прочитання творів М. Стельмаха сучасним читачем, особливо відстороненим від села (а село є визначальною “дійовою особою” на кону Стельмахових творів!), до того ж села, що вже багатьма рисами відійшло в минуле, залишає відчуття зустрічі з іншою епохою, іншим часом. Цю іншість передають насамперед тематичні пріоритети, важливі для автора і не завжди цікаві читачеві ХХІ ст. (руйнування усталеного життя безземельних чи малоземельних селян, їхні виїзди з села в пошуках нового щасливішого місця; громадянська війна; колективізація, і навіть остання війна — це минувшина, вже навіть не час сучасних бабусь-дідусів); інтерес до цих подій сьогодні не підтримується міжпоколіннєвим інформаційним та психо-емоційним зв’язком. Сьогодні інакше моделюється ієрархія морально-етичних оцінок, їх домінант: навряд чи знайде адекватне відлуння, особливо в сучасних мешканців міст, які не пізнали й не відчували припад села, не мали нагоди утвердити себе працею на землі, ставлення автора до землі, його поетизація праці на землі, залюбленість у деталі давнього побуту. І хоча читач на рівні раціо усвідомлюватиме, що устами М. Стельмаха український народ утверджує свою багатовікову мрію, все ж для читання таких сторінок творів серцем потрібна особиста причетність, бодай незначна, до світу села, треба стати на землю й відчуті її силу й внутрішнє нуртування... Варто враховувати й те, що в останні десятиліття зазнали суттєвих змін і прийоми мовного відтворення художньо освоєної митцем дійсності: суттєво змінилося поточне мовлення, зазнали трансформацій зміст і характер інформаційного простору, в якому перебуває сучасний читач. Тому мова творів М. Стельмаха, його мовні орієнтири й мовна естетика так само належать насамперед часові творення ним відповідних текстів.

Усе це закономірні прояви закону *позиції часу*, який послідовно демонструє свою силу на текстах творів будь-якого письменника, лише з різницею у гостроті виявлення своєї дії. Урахування цієї різночасовості — моменту творення тексту та його сприйняття через значний часовий проміжок — обов’язкова передумова для літературознавчого і мовознавчого аналізу. Часове прочитання творчого процесу і художнього тексту лише на позір видається самозрозумілим і не настільки важливим, аби на ньому зосереджувати увагу. Проте створення науково об’єктивного портрета письменника, що водночас був і розбудовником мови, насправді можливе лише з урахуванням особливостей часу створення ним художніх текстів. Останнє потверджує й творча доля М. Стельмаха. Так, сьогодні відо-

мий час завершення ним великих епічних творів: *“На нашій землі”* (1949), *“Велика рідня”* (1951), *“Кров людська — не водиця”* (1957), *“Хліб і сіль”* (1959), *“Правда і кривда”* (1961), *“Дума про тебе”* (1969), *“Чотири броди”* (1979). Проте ці часові параметри читачі (нерідко й дослідники) не усвідомлюють глибоко, сприймають здебільшого недискретно, без вершин і спадів, без належної уваги до зовнішніх впливів на творчий процес. Проте ці майже сорок років — епоха Стельмаха — були дуже нерівними і *політично* (жорстока сталінська епоха змінилася невідомістю міжвладдя; далі — хрущовське потепління заступилося затяжними брежнєвсько-сусловськими приморозками-сутінками), і *визначальними подіями* (відлуння репресій і війни; перші повоєнні роки, а в них не лише відбудова і налагодження життя, а й продовження опору в Західній Україні; далі — міфологізація будованого світлого майбутнього), *культурно* (розгром “Невы”; справа космополітів; “виховання” В. Сосюри, М. Рильського, Ю. Яновського...; постання шістдесятництва як феномену культури, паростки національного спротиву-відродження, самвидав, “Інтернаціоналізм чи русифікація” І. Дзюби, арешти і заслання незгідних...), *філологічно* (1946 р. — розгром “Історії української літератури” за ред. С. Маслова й Є. Кирилюка; розквіт цензури, як і жанру доносів професійних літературних критиків; окремо — *мовне питання*: втілення ідеї злиття мов, посилення русифікації; відсутність словників української мови, так потрібних шодені письменникам і редакторам, насамперед, словників тлумачного, синонімів, фразеологізмів, історичного; обмежувався словником за редакцією Б. Грінченка, оскільки інші лексикографічні праці 20-х — початку 30-х років, зокрема й словник за ред. А. Кримського та С. Єфремова, були під суворою заборону)...

Наведено окремі з “наповнювачів” епохи М. Стельмаха, які могли впливати — окремо чи в поєднанні — на його творчість; їх не можна сьогодні не брати до уваги. Окремі факти творчої біографії письменника майже не надаються розумінню людиною,

яка не перейшла через такі обставини буття. Скажімо, хіба доступне уяві сучасної комп'ютеризованої людини, що письменники 40—50-х років не мали елементарних із сучасного погляду джерел первісної інформації — словників! Важко змодельовати, що для словесної творчості окресленого часу визначальною була індивідуальна читанність автора, долучення до здобутків світової культури, знання письменником великої кількості текстів, які слугували зразками словесності, базою в опануванні мовою, законами художнього стилю. Звідси — закономірна постійна увага багатьох письменників цього часу до фольклору, традиційної народної культури, звичка записувати у свої щоденники не лише події, факти, а й слова і вирази, розвинене уміння дослухатися до поліфонії живої народної мови, бути її дослідником і художнім інтерпретатором. Не випадково, інший співтворець нашої мови — видатний перекладач Микола Лукаш — окрім шедеврів перекладів залишив у спадок картотеку слів, висловлювань, зворотів мови, які він не тільки сам використовував, а прагнув упорядкувати і зберегти для інших, для розвою мови. І коли ми сьогодні констатуємо, що мова творів М. Стельмаха багата лексикою і фразеологією (не випадково, так часто до цих творів задля ілюстрування окремих слів і значень люблять сягати сучасні укладачі словників!), що він використав величезну кількість слів специфічних, малознаних, а то й діалектно обмежених, що словолоду його текстів притаманна широка епітетика і власне авторська неповторна метафорика, алюзивність та обігрування сталих, інколи фольклорно-предковичних зворотів, карбування словесних образів, то варто згадати, що цей огром мовної інформації автор носив у собі, ці мовні осягнення автора здобуто без опертя на словники. Адже перший докладний тлумачний словник української мови в 11-ти томах прийшов до письменника надто пізно, у 1970—1980 роках, а великих фразеологічного і синонімічного словників, таких українолюбів, він не дочекався... Додаймо до цього психологічні обставини: дамоклів меч українського буржуазного націоналізму нависав над головами всіх провідних письменників, які виявляли небайдужість до української мови, своїми творами обороняли й зміцнювали її красу і силу, які зберігали любов до виру її образно-символічних глибин. Тоді творення текстів Михайлом Стельмахом, як і його побратимами по перу, закономірно набуває інших обрисів, вимагає інших окреслень: це подвижництво! І наслідком цієї несхитної позиції українських письменників повоненних десятиліть стала розбудова структури і виражального потенціалу української мови всупереч офіційній політиці зближення з російською мовою й заступлення нею української мови у багатьох сферах. Були створені українськомовні тексти такої художньої сили і мовної досконалості, які окрилювали українців, підносили й цементували почуття гордості за свою мову і свою культуру, слугували зразками-орієнтирами в оводолінні мовою. І в цьому виявлялася особлива місія української літератури — збереження мови, а з нею — збереження українськості!

Не можна не згадати ще однієї обставини епохи Стельмаха: у

мовно-стильовому становленні письменників особлива роль належала читанню закінчених творів у колі друзів-однодумців та опрацювання текстів досвідченими редакторами. Колективний мовний досвід слухачів під час таких читань переливався в оцінки конкретних фраз, слів, значень, побудованих фраз, у дискусії про образ, ширше — про сутність літератури... Така академія була особливо цінною для творчого розвою письменника. Для Стельмаха визначальною стала підтримка-опіка Максима Рильського, Юрія Яновського, багаторічна дружба з ними: ще в роки війни, 1942 року його поетичні збірки “Провесін” і “За ясні зорі” прочитав і підтримав М. Рильський, а першу добірку оповідань — “Березовий сік” — 1943 р. схвалив Ю. Яновський. Унікальний досвід Рильського — поета, перекладача, знавця мови і мовознавця-практика — омоформ покрили мовошукування Стельмаха, виформування ним свого неповторного стилю. Не формально, а сутнісно, ставленням до мови у контексті словесної творчості, М. Стельмах у своєрідний спосіб продовжив засадничу лінію Рильського-неокласика.

...Час примхливо визначає пріоритети, розставляє фігури на шахівниці, зокрема і в турнірі стилів, напрямків художньої словесності. Час творення художніх текстів змінюється безкінечністю прочитань-співтворень.

Переконаний, що закономірно гряде нове прочитання-сприймання і для творів М. Стельмаха — талановитого проникливо-вдумливого Нестора своєї складної епохи, закоханого в народні глибинні витюки українського роду з його самобутньою культурою, моральними засадами, мовою. Зовнішній побутово-етнографічний енциклопедизм його творів, поспішно оцінюваний як їхня вада, як і “недоліки” словесної кучерявості, закономірно перетечуть у надбання-знахідку. Адже завдяки такому інформаційному насиченню і такому словесному ряду прийдешні покоління читачів відкриватимуть незнану Україну і малознаних українців — зі своїм специфічним баченням, оцінкою світу, своїми мовними прийомами. І це стане предметом спеціального докладного студіювання, спеціального раціонального і психоемоційного сприйняття й поцінування.

Незаперечна сила Михайла Стельмаха у його мові, у словоладі, у специфічній нестримній здатності мовотворити. І хоча сьогодні ми не говоримо зворотами і словосполучками з творів Стельмаха, не заговоримо його словами і завтра (адже мова має свої закони мінливості), проте не раз затамуєш подих і серце не раз стрепенеться: “Як же гарно і як точно він сказав!”. І ці мовообрази вже крокуватимуть із тобою по життю, ця мова живитиме твою незнищенну силу!

Мова творів Михайла Стельмаха, її неповторні, видобуті з енергетики авторового пошуку окремі перли і створена ним цілісна стильова система, здатні протистояти турбулентним поривам, що проносяться над материком його творчості. Ширість почуттів, точні морально-етичні орієнтири, відданість своєму роду, своїй землі, прагнення досконалості у всьому, та насамперед у творчості, глибоке осмислення сутності мови й досконале володіння її зображальним та емоційно-оцінним потенціалом, — ці константи Стельмаха-митця непідвладні часам.

Звитяга і пам'ять Батурина

Петро АНТОНЕНКО
Фото Артема ЧОБИТЬКА і
Олександра МАЙШЕВА

Козацькі свята в гетьманській столиці України Батурині започаткували Чернігівські обласні організації Народного руху і ВУТ “Просвіта” 22 роки тому. Вони й почали відродження Батурина в нашій історичній пам'яті.

Традиційно в другу неділю червня в місті на Чернігівщині зібраних численні батуринці й гості гетьманської столиці на Всеукраїнське козацьке свято. У козацькій церкві на Цитаделі, у стінах фортеці, відродженої кілька років тому в рамках ініційованої Віктором Ющенком великої державної програми відродження Батурина, священники УПЦ Київського Патріархату відправили панахиду по 14-ти тисячах мешканців Батурина, яких знищили московське військо під час штурму й спалення міста в листопаді 1708 року. До Пам'ятного Хреста, встановленого 2004 року, поклали квіти. Далі — святкова хода колон містом. А основне дійство відбулося в парку Кочубея, на міському стадіоні. Тут розгорнули свої виставки майстри народної творчості, просто неба працювали художники, продавали свої книги письменники, вражали козацькі забави. На сцені — концерт майстрів мистецтв і аматорів Чернігівщини. Чудовою, більш ніж годинною програмою заворожив глядачів академічний Ансамбль пісні і танцю “Сіверські клейноди” обласної філармонії, у виступі якого були пісні, танці, музика Чернігівського Полісся. Порадував земляків своїм

співом і відомий кобзар-лірник, народний артист України, лауреат Національної премії імені Т. Шевченка Василь Нечепя. Учасники святкувань оглянули численні пам'ятки Національного заповідника “Гетьманська столиця”.

За дивною традицією, свято знову оминули очільники держави і навіть керівники області. Люди, звичайно, чудово відсвяткували й без них, і річ не в тому,

щоб політики “попіарилися” на нашій історії, тим паче, на пам'яті жертв визвольних битв. Але що завадило взяти участь у святкуванні главі держави чи уряду, лідерам великої “канонічної” й інших опозиційних сил, які вже задекларували свій похід на вибори. Мабуть, заважає географічна близькість Московії, боязнь розгнівити молодшого “старшого брата”, адже Батурин був і буде символом нашого поруху до волі. А ще за якихось 28 кілометрів звідси славний Конотоп, під яким у знаменитій битві гетьман Іван Виговський 1659 року вщент розгромив величезну армію московитів. То чи треба пам'ятати про Батурин і Конотоп, чи й далі мовчати — ось запитання до наших політиків.

Із депутатів парламенту на святі “засвітився” лише всюдисущий і невгамовний Олег Ляшко. У запальній промові зі сцени він “пройшовся” по неукраїнській владі, згадавши про нещодавнє голосування в парламенті одіозного мовного закону. “Тут, у Батурині, на цій землі, — козаки, не свинопаси. Тож захистімо мову і Україну, козаки!”, — закликав депутат.

Людмила ТКАЧ: «Це витвір бездушних політиків і політтехнологів»

Про реалії мовного простору в Україні розмовляємо з професором кафедри сучасної української мови Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича, доктором філологічних наук Людмилою ТКАЧ.

національним складом свого населення — моноетнічна держава. А ситуація українсько-російської двомовності склалася не сама собою — її цілеспрямовано “склали” за планами, ухваленими не в Києві, а в Москві. І документальних підтверджень для цього багато. Шовіністична агресія щодо українців (особливо посилилася після подій Помаранчевої революції) створила вже свій “словник ненависті”: *оранжойди, оранжугутанги, майданутые, майДауны* — ось невеликий перелік із тих російськомовних неологізмів, які можна прочитати в першому-ліпшому наборі інтернет-коментарів до будь-яких подій, пов’язаних із “помаранчевими” політиками.

На подібні факти вже звернули увагу зарубіжні мовознавці, які цікавляться мовною ситуацією в сучасній Україні. На одну з таких праць — статтю австрійського славіста М. Мозера “The Galician Variant of the Ukrainian Language and Anti-Ukrainian Discours in Contemporari Internet Sources” у науковому збірнику “Contemporary Ukraine on the Cultural Map of Europe” (2009, Нью-Йорк) — покликається І. Дзюба в одній із новіших своїх монографій “Нагнітання мороку”. Численні висловлювання про українську мову, що їх наводять у своїй статті М. Мозер (аж до такого: “Українська мова — это не язык, это крики животных (мычанье, гавканье, хрюканье, карканье) — жидопольського быдла из Галичины”) — І. Дзюба називає “абсолютно дикунськими”: у них “очевидно є політична спрямованість ненависті до всього українського — пряма пов’язаність із російським шовінізмом. Це вже щось більше, ніж просто декультуризація суспільства”.

Хіба ми не розуміли агресивної і споживачької природи тих сил, проти наступу яких виступили 2004 року?!

— А якщо говорити конкретно про права російськомовних громадян України?

— Щодо права російськомовних родин, як і румунськомовних, угорськомовних, татарськомовних, болгарськомовних, польськомовних навчати своїх дітей рідною мовою, то цього права ніхто не заперечує. Бо справді, рідна мова — основа інтелектуального розвитку дитини й мова

внутрішнього світу людини. Навіть за радянських часів в українських школах навчальний процес провадився мовами меншин. Я народилася в Чернівцях, тут живу і працюю. І з дитинства запам’ятала і радіо-, й телепередачі молдавською (тепер — румунською) мовою. У кількох селах теперішньої Чернівецької області живуть росіяни-старообрядці. В цих селах були російськомовні школи.

— Як треба діяти зараз?

— Тепер треба йти далі і створювати таке культурне й інформаційне середовище, щоб у ньому було чути голос представників усіх національних меншин. Не можна допускати, щоб усі розмови зводилися тільки до статусу російської мови, бо зрозуміло — не про мову тут ідеться, а передусім про політичний вплив, причому не на рівні двох сусідніх держав, а на рівні геополітики. А це — про збереження психологічного комфорту для тих, хто категорично не сприймає української мови й культури, хоч і отримав громадянство України. Чимало з них володіють українською літературною мовою. Та є багато українців, які з різних причин не розмовляють українською, але шанують її. Ось це і є найголовніше досягнення двадцяти років державної незалежності: повага до української мови й розуміння складної української історії.

Тому треба зосереджувати свої зусилля на нашій перспективі. А це — діти. Якісна освіта, розвиток мислення через рідну мову — ось що головне. І цього не досягнеш трибунними закликами, тут головне — матеріальний стан родини, в якій виховується дитина, фінансування освіти та умови праці вихователя дитячого садка і вчителя, зокрема вчителя української мови.

— Події, які відбуваються довкола української мови сьогодні — це вже останній рубіж?

— Ми зараз мусимо чітко розібратися з усіма аспектами мовних питань. По-перше, де починаються і закінчуються права людини на вільний вибір мови спілкування, навчання й задоволення своїх культурних потреб. По-друге, як забезпечується право людини жити в рідномовному середовищі й не зазнавати тиску іншої мови на свою свідомість і родину, якщо ця особа належить до корінного етносу цієї території і до народу, іменем якого створюється держава. По-третє, справу виховання й навчання дітей — себто справу педагогічну, треба чітко відмежувати від справ політичних і формувати стійке негативне ставлення суспільства до тих політиків, які використовують мову як знаряддя розбрату. Це стосу-

ється політиків крайніх поглядів і з одного, і з іншого боку.

Мову не можна віддавати в руки політиків і політтехнологів. На якийсь час ми забули про це. І тому знову звичайні українські громадяни — не-“Герої України”, не-орденоносці й не-заслужені патріоти мають своєю небайдужістю й відданістю українській мові рятувати справу, яку наші політичні нездари й “майстри компромісів” укотре довели до критичної точки.

То чи будемо вже вкотре шукати причин своїх поразок у підступах ворогів? Чи знову захочемо виправдати своє невміння працювати “тимчасовими труднощами”, кризою і т. ін., молодого демократією? Це вже було. Не там шукаємо причини наших проблем. Зрештою, й шукати не треба, їх давно названо. Треба трохи більше читати те, що давно написано українською мовою: “Коли б ми змогли пізнати ширину і глибину цієї страшної пропасти, яка ділить націоналізм модерного культурного народу (яким скоріше чи пізніше і ми мусимо стати — або загинути!) від націоналізму, що кінчається — страх, як часто — “слезамі умилення” на саму згадку про “Україну, обідрану сиротину”, а для неї самої приносить не то що нічого позитивного, а звичайно тільки саме негативне.

Цей мілкенський націоналізм, спарований то з мілкенським “аристократизмом”, то з таким же самим “демократизмом”, “соборництвом”, “соціалізмом” і іншими “ізмами”, приносить українському народові великої шкоди. За тисячу років нашої бувальщини він приніс цих шкідлих незмірну копію. Хтозна, чи ця копія не відіграла в лихолітті нашого народу такої самої сумної ролі, як оця стебелінка з орієнтальної пословиці, що, докинена, валить перевантаженого верблюда” (Степан Рудницький. “Чому ми хочемо самостійної України”, праця написана 1915 року).

— Як нам вийти з цієї ситуації?

— Коли знайдемо в собі мужність, не боячись зловтішань ворогів, зрозуміти і визнати, що причини наших поразок у нас самих, тоді зможемо справді розв’язати всі проблеми, через які українська мова не набула повних прав на території свого поширення. Чи здатні ми боротися за свою мову, чи знову “чухати мемо чуби”? Любимо цитувати Т. Шевченка, то згадаймо і це: “А ми дивились і мовчали, і мовчки чухали чуби — німії, подлії раби”.

Спілкувалася
Марія ВИШНЕВСЬКА,
м. Чернівці

Звернення про необхідність збереження статусу української мови як єдиної державної мови в Україні

Шановні співвітчизники!

Ми всі стоїмо сьогодні перед необхідністю припинити хаос у нашій державі, спричинений недолугими політиками. Згадаймо нашу одностайність у референдумі за незалежність України і зрозуміймо, що наші найсвітліші надії і сподівання нині потоптано реліктами жаклимих тоталітарних систем. Проте ми вірили і віримо, що Україна, яку ми любимо, повинна відродитися на засадах історичної правди і самобутності, виплеканих із часів Київської Русі та в безконечній боротьбі за Незалежність і Державність, стрижнями яких є українська мова і культура нації.

На жаль, сьогоднішні політики сіють розруху і взаємненависть між людьми задля утвердження своїх приватних інтересів за принципом “поділяй і володарюй”. Фактично усе це — спроба повернути нас у часи тоталітаризму. А цього допустити не маємо права.

На українській землі Єврейський народ упродовж тисячоліття зберігав свою духовність, традиції, культуру, мову, але тоталітарні режими — комуністичний і нацистський — мали за мету безоглядно знищити їх. Такою ж була і доля Українського народу на рідній землі.

Однак із проголошенням Незалежності України, ми, як і всі народи України, отримали можливість повернути і відбудувати наші храми, пам’ятні місця, відроджувати нашу духовність, мову, освіту й культуру.

Тому звертаємося до всіх громадян України із закликом припинити намагання політиканів спекулювати на питанні державності мови — єдиною державною мовою в Україні є і має бути українська, оскільки єдина мова є основою засадою державотворення, яке забезпечує рівність усіх громадян незалежно від їх раси, національності, релігійної приналежності.

Шануємо незалежність України, унікальність її культури, об’єднаймо проти спекуляцій довкола питання двомовності, оскільки впровадження так званої другої державної мови є, фактично, намаганням знищити Україну як державу!

Мейлах ШЕЙХЕТ,

від імені організацій:
Єврейська ортодоксальна релігійна громада “Турей Загав”;
Представництво в Україні Американського Об’єднання комітетів для євреїв;
БО “Єврейське Відродження”;
Центр наукових досліджень Іудаїки в музеях України ім. проф. Ф. Петрякової;
Музей професора Ф. Петрякової

Надія КИР'ЯН
Фото Петра АНТОНЕНКА

5 червня на мітинг до Верховної Ради з Донецька приїхали донеччани. Ось їхні міркування, з якими вони прийшли в редакцію "Слова Просвіти".

Володимир Кловський, нині пенсіонер (працював гірничим інженером на копальні ім. Засядька) розповів:

— Я приїхав, щоб висловити свою громадянську позицію на підтримку української мови. Вважаю, що в Українській державі повинна бути одна державна мова — українська, як у Росії — російська, хоч Росія, на відміну від нас, федеративна держава. Мені достеменно відомо, що в нашій місцевості більшість населення — етнічні українці, які досі добре розмовляють українською. Саме Донеччина дала найяскравіших письменників, громадських діячів, серед них Володимир Сосюра, Микола Руденко, Олекса Тихий, Іван і Надія Світличні, Василь Голобородько, Іван Дзюба, Василь Стус.

Переважає більшість мешканців Донецької області ставляться до української мови як до єдиної державної. Не лише в селах, а й у містах. Але, враховуючи те, що тут і досі відбувається цькування української мови, українців, люди це приховують, не виявляють своєї позиції так активно, як я. Кажуть: "Знаємо ми ці зміни, після них спина синя від тортур, влада міняється, а нам від того не стає краще". Більшість людей послуговуються інстинктом самозбереження, бо живемо в агресивному середовищі, в часи, коли Партія регіонів і закордонні спецслужби працюють на руйнування Української держави. Люди добре розуміють, що відбувається, багато розчарованих, бо влада вирішує свої меркантильні інтереси, а на проблеми українців не зважає, — і попередня, а нинішня й тим паче.

Я дивуюся, як у таких тоталітарних умовах у селах мова все-таки зберігається. Нещодавно був у селі Яковлевка, це майже в межах Донецька. Тут ще є українська школа. Вона чиста, охайна. Діти там навіть на перервах розмовляють українською мовою, літні люди й поготів. Така сама ситуація в Олександрівці, яка нині входить у Петровський район міста, у Мінеральному та інших. Уже 50 років нема українського виховання, але люди між собою спілкуються рідною мовою, що нині потребує реані-

Наперекір інстинкту самозбереження

мації, допомоги, аби вона зайняла належне місце, яскраво зяяла у веселлі мов світу. Щоб планета Земля не втратила такого дива як наша мова.

Під час мітингу влада показала, що українці нині знаходяться в окупації. Працівники міліції виконували накази, порушуючи свою присягу, адже вони присягали громадянам України, а не президенту чи Верховній Раді. Міліціонери заборонили провести громадянам мирну ходу і мирне зібрання, що не відповідає загальним засадам світової демократії. Це передбачено і Магдебурзьким, і Римським правом. Сьогодні на Конституції України поставили крапку і поховали її. Нинішнє керівництво продемонструвало, що може діяти за сценарієм Хрушова й Мікояна, за наказом яких 2 червня 1962 року розстріляли мирну ходу демонстрантів, які вимагали лише хліба, продуктів харчування. Подібне може чекати й нас після 30 жовтня, якщо ця влада захопить усю державу в антиконституційний спосіб.

Інші члени делегації підтримали цю заяву. Зокрема будівельник **Іван Хитрий** додав, що закликає молодь створити молодіжний уряд народної довіри. Почати з громадянської непокори цій владі. Чинити так, як Махатма Ганді в Індії. Без пострілів, свідомо, дисципліновано, протестні мітинги охороняти спеціальними дружинами, які захищатимуть лідерів. Щоб влада зрозуміла, що в країні господар — народ.

Донецькі гості розповіли, що незабаром до їхнього міста з'їдуться керівники СНД. Планують вийти з плакатами, щоб очільники різних країн побачили, що Донбас не тільки російський, а й український. Треба, щоб усі зрозуміли, яке "двуязыччє" жде Україну: таке, де перша державна мова відсутня.

Представники Донеччини переймаються майбутніми виборами. Розповіли, що попередні у них були тотально фальсифіковані на користь Партії регіонів та нинішнього президента від цієї партії. СБУ в Донецьку працювало проти держа-

ви Україна, не зважало на масові скарги, наприклад, на те, що в школі № 58 Київського району за дві доби до виборів було заповнено 1078 бюлетенів, які залишилися на дільниці до кінця виборів. І ніхто з членів комісії за це не відповів, хоч усі заяви, оформлені належним чином, було подано і в СБУ, і в МВС. Усе відбувалося з мовчазної згоди силових структур.

Одна з жінок, яка побоюлася назвати прізвище, розповіла, як на дільниці, де вона працювала, результати підрахунків не сходилися й близько, а пакували в мішки, що трапилося під руки: шкільні зошити, якісь книжки тощо.

Віктор Четверик, шахтар, зауважив, що з 1989 року перебуває "в стані бойової готовності", оскільки має принципову позицію, про яку відверто заявляє. На нього свого часу організували напади, навіть стріляли. Перед минулими виборами дивувався, як люди голосували за цю владу. Нині ситуація інша, населення вже не те. Є широке поле діяльності, яке треба заповнити своєю активністю. Біда в тому, що народ апатичний, ні в що не вірить. Треба переконати людей, що можна змінити ситуацію на краще.

Донеччани наводили приклади, як можна змусити членів комісії працювати чесно, нагадавши їм про відповідальність за свої дії. Іти в тюрму за своїх "хазяїв" ніхто не хоче. Треба, щоб у комісії були чесні, сміливі й небайдужі люди, тоді можна відстояти вибір народу.

На мітингу побували й батьки учнів Макіївських шкіл № 100 та № 3 Олена Ануфрієва й Анна Назіпова, школи яких місцева влада закрила, ухвалила план щодо їхньої ліквідації, незважаючи на численні протести і те, що їхні касаційні скарги нині у Вищому адміністративному суді Києва.

"Ми приїхали з плакатами, пікетували Верховну Раду з вимогою повернути наші школи, підтримували мітинг на захист української мови. Подали заяви до Верховної Ради і до Адміністрації президента з вимогою не закривати школи, про порушення наших прав і про несправедливі рішення Макіївської ради, — розповіли представники батьків. — Наші діти також повинні навчатися українською".

Пані Олена та Анна підтримали мітинг на захист мови, але в них викликали зауваження деякі вульгарні виступи й плакати: "Протестувати треба красиво, цивілізовано, адже ми вихована й культурна нація".

Денис КАЗАНСЬКИЙ,
м. Донецьк

Я не потребує вашого захисту!

У тому, що перед прийдешніми виборами народ знову "потягнуть за язик", я переконався під час недавнього телефірму з депутатом від ПР Оленою Бондаренко на телеканалі "Донбас", де я, як журналіст, був присутній.

Коли регіоналка між іншим раптом заговорила про "витіснення російськомовного населення з України", я зрозумів, що виразної економічної програми у білоблакитних, як і раніше не передбачається, і замість неї нас знову чекає знайома всім клоунада.

Коли українську пресу обійшла фотографія Вадима Колесніченка, що у рваній сорочці стирчав на трибуні Верховної Ради, я з подивом дізнався, що ця людина ризикувала здоров'ям заради мене.

Підставляв голову під стусани, псував дорогий одяг, оплачений із скромних депутатських грошей, — і все це захищаючи мої інтереси. Принаймні так він говорив.

Бо це я той самий від народження російськомовний мешканець Донбасу з російським корінням, права якого порушують фашисти.

Бо це я той самий нащадок ветерана Радянської Армії, пораненого на фронтах Другої світової, якого, на думку Олени Бондаренко, витісняють з України провідники повзучої українізації.

Це у мене "діди воювали", причому обидва, як і годиться. Значить, це заради мене готові кришити один одному порцелянові шепели народні обранці.

Так-от, поспішаючи упередити подальше кровопролиття, матеріальні збитки і можливі жертви в депутатських лавах, я звертаюся до захисників російської мови і прошу їх про одну невеличку послугу.

Панове, товариші, прошу вас, не треба мене захищати.

Я, російськомовний до мозку кісток мешканець Східної України, звільняю вас від цієї почесної місії, зупиніться. Вас неправильно поінформували, ввели в оману. Чесне слово, ніхто не заважає мені говорити російською мовою.

Я не шпигун і не перебіжчик із Галичини. Я більший донеччанин, ніж мені цього хотілося б. У Донбасі народилися мої дідуся та бабусі, в моїй родині ніхто ніколи не розмовляв українською, але я не потребує вашого захисту, тому що найбільше зло в Україні, від якого я хотів би захиститися, — це ви самі.

Боротися з українізацією в Донецьку, де української вивіски не знайдеш вдень із вогнем, а українська мова звучить на вулицях рідше арабської, можуть лише або закінчені кретини, або безнадійні параної-

ки. І тих, і інших, на моє глибоке переконання, необхідно обходити стороною.

Тож ні тим, ні іншим я б не довірив захищати мене в парламенті, тому прошу вас більше не відстоювати мої мовні права.

Клянусь, мене ніхто не утискає й не виживає з України. Я без проблем розумію українську мову і в той же час маю вільний доступ до російської літератури, музики, відеопродукції. Правда, є одна проблема — буває соромно за мою країну, але мови це не стосується.

Мені буває соромно, коли читаю в іноземних ЗМІ статті про корупцію і тупість українських чиновників. Буває соромно, коли бачу по телевізору президента, що відмотав два терміни. Буває соромно, коли бачу в газетах фотографію дурнуватого фізіономії Вадима Колесніченка.

Мені дуже заважає ганебна якість послуг у держустановах, інфляція і убогство інфраструктури українських міст. Мене неабияк напружує совок у назвах вулиць, тому що це давно немодно, і я не хочу щодня бачити цей мотлох із тієї ж причини, з якої ви не носите радянських твідових піджаків.

Якщо вже ви так сильно турбуєтесь про мій комфорт, зробіть із цим що-небудь, але залиште в спокої мовні питання.

Повірте, мене, російськомовного громадянина України, зовсім не турбує існування в Україні української мови. Мене, російськомовного громадянина України, дуже турбує провокаційна діяльність Партії регіонів.

Я прошу вас — йдіть до біса з вашими рваними сорочками. Ми тут, у Донбасі, промукаємо хоч по-коров'ячому, тільки б ви забралися з парламенту і ніколи більше про себе не нагадували.

Infoporn.org.ua

Довідка.

Автор скандального законопроекту про мови — народний депутат від ПР Вадим Колесніченко, відомий своїми українофобськими настроями. Найбільш точну характеристику йому, за нашим оціночним судженням, дав відомий український журналіст Олександр Михельсон у своєму блозі на сайті "Українська правда" — "брехлива нацистська тварюка".

Запис датовано 10 травня, але жодної реакції, жодних судових позовів від Колесніченка не було.

Розмістив 07/06/2012 admin

Перекладено з російської

“На полі були не донецькі, київські, дніпропетровські, харківські футболісти, а єдина команда — УКРАЇНА”.

Петро АНТОНЕНКО
Фото автора

Я вийшов на Хрещатик о 20.00. До матчу збірних України і Швеції залишалася 1 година 45 хвилин. Але на Хрещатику, Майдані Незалежності вже вирувало море людей. Із фан-зони чулося потужне ревіння тисяч голосів уболівальників: там, на величезному екрані, транслювали перший матч нашої групи — в Донецьку грали Англія і Франція.

Одразу ж зустрічаю по дорозі в бік Майдану гурт уболівальників-шведів у футболках їхньої національної збірної. З ними український уболівальник у кольорах нашої команди, англійською пояснює шведам, як пройти у фан-зону.

Потужний потік людей заносить мене у фан-зону крізь шеренги охорони. Вхід у зону, на яку перетворили Хрещатик від Майдану аж до вулиці Богдана Хмельницького, безкоштовний. При вході охорона лише обмацує сумки, рідше вилучаючи пляшки з алкогольними напоями, бо заборонено. Зате пиво на розлив можна придбати майже у всіх наметах.

Починається другий тайм, рахунок 1:1. Більшість наших уболівальників за Францію, яка справді грає красиво. На екрані все добре видно, чути голос коментаторів матчу, попри те, що стоїть страшенний гвалт.

Бурхливо вболіває за своїх група молодих французів: скандують імена кумирів — футболістів збірної, танцюють, співають. Дружно затягують Гімн Франції, знамениту “Марсельєзу”. До гурту прибилися кілька українських уболівальників, і разом із французами починають скандувати “У-кра-ї-на!!!” Напружений матч наших суперників завершується вничю.

Трохи статистики. У чемпіонаті Європи грає 16 команд. Розбиті на 4 групи, по 4 команди. Дві групи — А і С — грають у Польщі, дві — В і D — у нас. У групах гра “по колу”, кожна команда зіграє з кожною. Україна в четвертій групі D. Дві кращі команди кожної групи потрапляють у чвертьфінал. Отже, наше завдання — потрапити в цю двійку. В понеділок завершився перший тур, ось результати. Група А: Польща—Греція —

УКРАЇНА: перемога!

Перший для України чемпіонат Європи, перший матч, перша перемога!

ЄВРО—2012. Груповий етап. Перший тур. Київ 11 червня. Національний спорткомплекс “Олімпійський”. Україна—Швеція — 2:1. Голи: Ібрагімович (52 хвилина), Шевченко (55, 61).

1:1, Росія—Чехія — 4:1. Група В: Данія—Нідерланди — 1:0, Німеччина—Португалія — 1:0. Група С: Іспанія—Італія — 1:1, Хорватія—Ірландія — 3:1. Останньою стартувала наша група. Нічия Англії і Франції принесла їм всього по очку, по два вони втратили, що для нас вигідно.

...Те, що почалося о 21.45 на Майдані і Хрещатику (всередь переповнена фан-зона і все довкола неї, де теж зібралися натовпи людей), важко передати словами. Коли почалася трансляція матчу Україна—Швеція з НСК “Олімпійський”, коли виконували Гімн України, десятки тисяч наших уболівальників на стадіоні, на Майда-

Але у нас був свій капітан, теж легенда світового футболу Андрій Шевченко, український футболіст, котрий починає і завершує кар’єру в рідному київському “Динамо”. Він отримав усі титули за 7 років блискучої кар’єри в італійському “Мілані” — став переможцем Ліги чемпіонів, отримав “Золотий м’яч” кращого футболіста Європи 2004 року. Але весь час прагнув добитися успіху зі збірною України, за яку виступає вже 16 років, є її капітаном. 6 років тому Андрій пробився зі збірною (вперше в нашій історії) на чемпіонат світу, збірну тоді, як і зараз, очолював Олег Блохін. І ось Євро, на якому 36-річний форвард дуже хотів зіграти. У найкритичніший момент матчу, отримавши перед цим серйозну травму, змагаючи від болю, Андрій встав із газону і продовжив боротьбу. І вже за 3 хвилини зрівняв рахунок, а ще за 5 хвилин вивів Україну вперед. Ці забиті м’ячі викликали ейфорію десятків тисяч уболівальників, яку важко описати. Скандування “Україна!”, “Шева!”, “Ми переможемо!” заповнило весь центр столиці. Далі — ще півгодини дуже напруженого матчу, коли шведи штурмували ворота нашої збірної. Але ми вистояли, чудово зіграв воротар збірної і донецького “Шахтаря” Андрій П’ятов. Утім, цього вечора на полі були не донецькі, київські, дніпропетровські, харківські футболісти, а єдина команда — УКРАЇНА. І це ім’я мільйонного лосо скандували і стадіон, і фан-зона, і Київ, і вся країна.

ні і Хрещатику, мільйони по всій Україні в єдиному пориві бажали перемоги нашої збірній у непростому матчі з грізним суперником. Гадаю, немає потреби детально переказувати перебіг матчу, всі все бачили, наскільки напруженим був поєдинок. Шведів вів у бій їхній капітан, кумир Швеції, легендарний Златан Ібрагімович, до речі, уродженець Балкан, котрий входить у п’ятірку кращих футболістів планети. Саме він одразу по перерві відкрив рахунок.

***

Другий тур у нашій групі — у п’ятницю, 15 червня. О 19.00 в Києві матч Швеція—Англія (транслює Перший національний), о 21.45 у Донецьку — Україна—Франція (телеканал “Україна”).

СЛОВО Провіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА — 2012

Вартість передплати

(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617, сторінка 68 в “Каталозі”

на 1 місяць

9 грн 37 коп.

на півроку 53 грн 37 коп.

на 3 місяці

27 грн 51 коп.

Ви — зі “Словом Провіти”, бо це — Ваша газета!

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Провіти”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА
Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступники головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47,
Євген БУКЕТ
279-39-55

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК
Відділ просвітянської роботи
Надія КИР’ЯН
270-55-57
Відділ культури
Микола ЦИМБАЛЮК
279-49-47

Відділ коректури
Тетяна ЩЕРБАК
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69

Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК,
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Кореспондент
Уляна ВОЛІКОВСЬКА

Черговий редактор
Микола ЦИМБАЛЮК

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Видруковано з готових фотоформ
у ТОВ “Поліграфцентр” у середу.

Наклад у червні — 20 400

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Провіти”
обов’язкове.
Індекс газети
“Слово Провіти” — 30617

